

IMPULS

k dialogu o socialismu a demokracii

1

SRPEN 1989

VYDÁVÁ KLUB OBRODA - ODBOČKA BRNO

Na cestu...

Milí přátelé,

rádi oznamujeme, že Brno se postavilo po bok Prahy a dalších míst naší země založením svého Klubu OBRODA, ale také vydáváním vlastního časopisu. K pražskému Dialogu přibyl brněnský IMPULS. Jeho první číslo je na světě. Přejme mu a aktivně pomáháme k tomu, aby brzy následovala čísla další.

Na stránkách Impulsu chceme přinášet teoretické statě vysvětlující a rozvíjející náš program, aktuální příspěvky k současnosti a hlavně chceme vést dialog, který je zcela nemožné uskutečnit na stránkách oficiálního tisku.

OSVOBODIT ŽIVOT

od normalizace, monopolu politiky a moci

Dějiny lidu Československa, tj. život lidu čs. společenství, byly od roku 1918 dvakrát osudově narušeny, rozvráceny, znásilněny a chrcženy. Po prvé se tak stalo Mnichovem roku 1938 a z něj plynoucími snahami a důsledky, po druhé Srpnem 1968 a po něm realizovanými činy a chtěnými i nechtěnými důsledky.

Mnichov a Srpen, přes svůj - a současně právě pro svůj - kvalitativní rozdíl z úzce politicky chápaného hlediska, společně vytvořily soudobé osudové trauma a frustraci čs. společnosti vůbec a českého národa zvlášť. Trauma pochybnosti o možnosti svobodné národní existence suverenního státu.

Trauma - uvědomované i neuvědomované - je všeobšíhlé a všezachvacující proto, že Mnichov a Srpen negovaly všechny iluze, naděje, očekávání i jistoty široké veřejnosti. Hledané a nalezené "přístavy bezpečnosti" se ukázaly být přestavy s cizím velením, demokracie v prvním a socialismus v druhém případě - zakotvené v oficiální politice a ústavách státu i v myšlení a přesvědčení lidu, organicky vyrostlé z dějinně zakořeněných a draze vykoupených a získaných nadějí, snah a zkušeností, se ukázaly být přítěží, příčinou, důvodem zvězí věcí z rukou národa silnějšíma rukama cizích. Navíc v obou případech cizí ruce byly ruce přátel, od nichž se čekala opora a jimž se z naší strany opora dávala.

Traumatizované chování čs. společnosti se stalo všeobšíhlé i v důsledku chování mocenské garnitury "normalizace", která - přes nepochybné a pro nutný budoucí politický pohyb reletivně důležité individuální rozdíly - jako celek

Představitelé moci normalizace nejednou zdůrazňovali tzv. politické řešení krize ve společnosti ČSSR. Je-li politickým řešením řešení pod tlakem přítomnosti cizích vojsk, hrozby dalších zásahů, řešení prováděné orgány státní bezpečnosti, nerespektování, rozehnutí a zrušení zvolených orgánů, zbavení statisíců výkonu kvalifikované práce, postih dětí a rodinných příslušníků statisíců občanů atd., potom co je nepolitické řešení krize?

"Podobnoví" představitelé se chlubí humánním řešením. Čeho? Návrat Alexandra Dubčeka k moci vyprovokoval výmysl o kontrarevoluci v Československu. Milióny čes. občanů po lednu i srpnu 1968 potvrdily svou věrnost republice a socialismu. Výsledkem prvních voleb po srpnu neotřetozvolily legitimitu normalizace a normalizátorů, výběr absurditu výmyslů o kontrarevoluci a moci na této absurditě zakládají a budované. I "tanková invaze" dotvrdila, že se plnil plán výhrady, že se nerozšlo ani jedno ŽLB. Reformy vypracované ve druhé polovině 60. let zaleskily pozitivní ekonomický pohyb, který vyvrcholil právě na přelomu 60. a 70. let, a který - v důsledku Srpna a posrpnové "normalizace" - nejen neměl pokračování, nýbrž naopak byl vystřídán stagnací, úpadkem a krizí. V čem měla být humanita řešení? V tom, že nahyl nikdo popraven? Jinak vězení prošly stovky politických vězňů, mezi kterými výrazné procento tvořili "reformní" komunisté, jimž "humánní" režim ubourpátorů moci upřel status politického vězně tím, že politický názor vyhlásil za zločin. Statisíce lidí byly zbaveny možnosti vykonávat kvalifikovanou práci, milióny obyvatek byly zbaveny občanské rovnoprávnosti, práva hájit svou čest, nemluvit o právu na svobodu projevu, shromažďování a organizování. Statisíce nekomunistů byly a jsou nuceny přitakávat a aplaudovat stanoviskům, rozhodnutím, praxi, která popírají jejich lidské křesť, víru, živoucí sloh, politické přesvědčení, světový názor, mravouku. V tom není humanita. Je v tom však závažný zápor duchovního, intelektuálního, citového traumatu čs. společnosti, jejího odizlování politické a vzdělávání socialismu jako vlastní věci.

Režim a systém normalizace se dostal pod tlak následného samopokrybu a vývoje v SSSR. Jako ráčováhodnocení situace se stalo kámen stavby sebeuspokojení L. Brežněva, jednostranného, nekritického posuzování "vývoje" v ČSSR a širěji v socialistickém společenství. Teorie a praxe sebeuspokojení, produkující stagnaci, teorii a praxi systémového statu quo, se vracely jako bumerang do "troupek" čs. vedení a determinovaly jeho vůle, myšlení, každou vyzarovaly prostor jeho manévrování.

Vedení, které v rozporu se zkušeností a chování "obyčejného" občana i objektivním stavem ekonomického i veřejného života /na což upozorňovaly urvale česky odborníků a politiků mimo oficiální struktury a postupů v jisté míře i jednotlivci z oficiálních struktur/, vyhlásilo podobnový vývoj a stav za nejlepší a objektivnější údobí v dějinách Československa, ztratilo schopnost i vůli pozitivního řešení.

Vedení, které je zatíženo odpovědností za společenskou krizi, za stagnaci a krizi ekonomickou, rozvrát ekologickou, bezvýhlednost dlouhodobých perspektiv, pokles mezinárodní prestiže ČSSR, projevuje neochopnost reagovat jak na realitu československou, tak na novou situaci v sovětském svazu. A nejen to. Hraje dvojjakou úlohu Dovoláva se M. Gorbačova a současně jako analýzu současné čs. reality a program budoucího postupu předkládá a vaneuje "Poučení ...".

Posrpnový vývoj zatížil čs. společnost mnoha regresemi. Nejzávažnější se projevují ve sféře a prostoru veřejné politiky. Všeude vládnoucí a vše ovládající politika jako monopol mocí mění nejen obsah, smysl a metody politiky, nýbrž i obsah, smysl a metody všech sfér a aktivit života. Mění vztah mezi politikou a životem.

Monopol politiky mocí, odcizené životu již svým vznikem, konkrétním obsahem, cíli a funkcí, vytvořil umělý, deformovaný svět. Svět, v němž je vše nazíráno zájmem tohoto monopolu. Monopolu, jehož nositelé a vykonavatelé sami sebe považují za uskutečňovatele dějinných zákonů, historického pokroku a objektivních zájmů lidí. Vše co narušuje schéma jistot a pravd monopolu mocí monopolní politiky dané chybě, je odmítáno, zavržováno, stíháno ve jménu relativnosti pravdy / s výjimkou absolutnosti existence a pravdy monopolu mocí/, svobody jako poznání nutnosti, priority "dějinných procesů" a "společenských zájmů" před reálným životem konkrétních lidí atd.

Posrpnový monopol mocí monopolní politiky vytvořil systém, v němž m.j. není dostatečně přihlíženo k různosti typu lidské osobnosti z hlediska vztahu k okolnímu světu, není dostatečně respektována lidská mentalita, svébytnost zákonů a úlohy poznání, svébytnost a úloha ekonomiky, vědy, techniky, umění, kultury, humanitních věd, celost svobodné seberealizace člověka, lidské soukromí, vnitřní duchovní a mravní hodnotový svět, jeho projevy jako jsou svědomí, víra, nadčasovost, a místo, které jim jedinec přikládá.

Systém, který sám sebe učinil smyslem i mírou života, zbavuje politiku schopnosti adekvátně excerpovat z hodnot, poznání, zájmů a tužeb lidí, motivovat je, sjednocovat a obohacovat je hledisky a kritérii vztahů a souladu. Monopol politiky a mocí se zvrací v protiklad politiky. Politika ztrácí svou kvalitu, přestává být výrazem, formou a nástrojem vůle občanů, prostředkem jejich poznávání, vyjasňování, artikulovaného vyjadřování a demokratické realizace, "nadstavbou" svébytné, suverénní vědy, ekonomiky, kultury, vzdělání, umění. Přestává být - ke škodě občana i své - proudem, směrem seberealizace občana /-ů/, který /kteří/ spolu se svou politickou seberealizací a ve své politické seberealizaci suverénnosti svého občanství se svobodně a svébytně realizuje /-jí/ i ve všech "nepolitických" zájmech, duchovních i fyzických, intelektuálních i volních, individuálních i skupinových. Monopol politiky mocí vyvolává sterilitu politiky, produkuje a provokuje apolitičnost chování i myšlení člověka, umrtvuje jeho občanství, výchovu i kultivování občanství.

x x x

Posrpnový monopol politiky a mocí má svou minulost. Minulostí posrpnového monopolu politiky mocí je monopol politiky zrozený v Československu v závěru války a po osvobození z celospolečenské politické aktivity, jako projev a výsledek národní, demokratické a sociální revoluce. Monopol politiky odrážel vědomí čs. lidu, že nazrála doba rozhodnutí, jejichž podmínkou, východiskem, nástrojem je politika. Tomuto vědomí a z něj plynoucímu chování odpovídá politizace všech sfér života, všech společenských aktivit.

Po únoru 1948 dochází k postupné změně, která znamená záměru politizace politikou a té monopolem mocí. Tato "záměna", dovolávající se dějinné zákonitosti diktatury proletariátu,

má vážné důsledky. Květen a Únor realizovaly z vůle většiny občanů změny, v nichž a pro něž politika představovala prioritu: moc lidu za hegemonii dělnické třídy a vedení KSC, zespolečenštění vlastnictví výrobních prostředků, likvidaci mocenské báze buržoasie, výstavbu státního aparátu odpovídajícího lidové moci a socialistickým výrobním a společenským vztahům, demokratizaci vzdělání, kultury a umění a td.

Uskutečněné změny umožňovaly a realizace života v nových podmínkách vyžadovala uvolnění od monopolu politiky. Bylo třeba "vrátit se" k svébytnosti, specifice a autonomii jednotlivých oblastí a aktivit života osobního i společenského. Jejich novou kvalitou, obsahem a metodami pak spolu vytvářet nadstavbu, společenské vztahy a chování, adekvátní nové ekonomicko- sociální realitě.

K "návratu" nedošlo. A nejen to. V čase, kdy politika jako výraz a způsob správy a řešení věcí veřejných stála před složitými a namnoze kvalitativně novými úkoly, k jejichž řešení potřebovala duchovní, intelektuální a morální kapacitu a potenciál suverénní vědy, techniky, ekonomiky, pedagogiky, umění, kultury, svobodnou angažovanost a aktivitu občanů, vlastní smysluplné chování všech institucí, organizací, spolků atd., "politika sama sebe korunovala za vševěda, všuměla, za svrchovaného vládce a soudce všeho a nadevším, důsledkem čehož m. j. bylo, že - obrazně řečeno - na své volání dostávala jen ozvěnu vlastního hlasu.

Monopol politiky moci tak rychle vyčerpal, a do jisté míry nevytěžil, sociální, intelektuální morální potenciál, který obsahovaly revoluční politické a ekonomicko-sociální změny, vstup nových společenských tříd do života společnosti.

Monopol politiky a moci nad sférami a aktivitami nepolitickými - resp. politickými zprostředkovaně a odvozeně - nutil politiku činit je politickými, začlenit je přímo do sféry politiky. To bylo možné jen za cenu útlumu a namnoze i potlačení jejich svébytnosti a specifiky, jen pomocí politického, organizačního, správního, hospodářského a kontrolního aparátu.

Proces monopolu politiky a moci byl urychlován a zvěstraňován pod tlakem mezinárodních událostí a s odvoláním se na ně na jedné straně, na straně druhé ve jménu zákonitostí etapy výstavby socialismu.

Nové přístupy od druhé poloviny 50. let zastavily proces prohlubování monopolu politiky a otevřely cestu, která vracela socialismu jeho historický rozměr, prostor a úlohu. Pozitivní vývoj, který v jistém rozsahu odstranoval a překonával i chyby a negativa přelomu 40. a 50. let respektive vytvářel tendence pro jejich překonání, byl zastaven posrpnovou normalizací. Pokud pak jde o otázku místa politiky a moci, došlo k prudkému, negativnímu zvratu. Monopol politiky obchvátí doslova všechny sféry života a v daných podmínkách se stal základem totálního monopolu moci. Jeho reprezentanti si osobují právo rozhodovat o ekonomice i kultuře, vzdělání i umění, rodinném i veřejném životě, o otázkách víry i svědomí, o kriteriích pravdy a mravnosti, stejně jako o rozdělování vytvářených a vytvořených hodnot, o svobodě a zdraví občana atd. atp. Jejich všemocnost se zakládá na ovládnutí ekonomiky, zdrojů a institucí. V podmínkách "zespolečenštěného" vlastnictví výrobních prostředků a postátnění všech institucí

jsou nositelé monopolní moci nadáni souhrnem "práv" a možností, které měli - řečeno obrazně - otrokář, lenní pán, kapitalista a absolutní monarcha.

x x

Hrozící krize československé společnosti, prohlubující a zrychlující se úpadek ekonomiky i "nadstavby" na straně jedné; potenciál duchovních, intelektuálních, řemeslných a materiálních sil spolu s příznivějšími vnějšími možnostmi na straně druhé otevírají možnost a vyvolávají nutnost vykročit z železné umrtvující obruče československé normalizace, zbavit život monopolu moci a vrátit politiku do podřízenosti a službě lidství člověka, suverénnosti občana a společnosti.

Červenec 1989

Josef Domaňský

Brněnská OBRODA

Všem čtenářům Impulsu i dalším socialistickým a demokraticky smýšlejícím zájemcům o věcný a konstruktivní dialog ke stavu a vývoji naší společnosti, o otázkách socialismu a demokracie a dalších aktuálních tématech sdělujeme, že v Brně byla ustavena odbočka OBRODY - Klubu za socialistickou přestavbu. Přítomní na ustavující schůzi zvolili výbor, v jehož čele stojí Zdeněk Přikryl, Brno, Úvoz 25, na nějž je možno se obracet s dotazy na činnost klubu i zasílat příspěvky do Impulsu.

Autorem následného dopisu je RSDr. Josef Špaček, v období ledna 1968 - dubna 1969 vedoucí tajemník Jihomoravského KV KSČ v Brně, člen ÚV KSČ, po vstupu intervenčních vojsk 21. srpna spolu s A. Dubčekem, C. Černíkem, J. Smrkovským, Fr. Kriegelem a B. Šimonem zatčený a internovaný mimo území ČSSR. Ve dnech 23.-26. 8. člen československé stranické a vládní delegace při jednání s vedením KSSS a sovětské vlády v Moskvě a signatář Moskevského protokolu. Po regresní čistce v r. 1970 vyloučen z KSČ. Pracuje jako strojník stavebních strojů v n. p. Dopravní stavby Olomouc, závod Brno, je členem zastupitelstva Klubu Obroda a místopředsedou jeho brněnské odbočky. Adresátem je RSDr. Jaroslav Kozel, v období ledna 1968 - dubna 1969 tajemník OV KSČ v Karviné, vedoucí ideologického oddělení ÚV KSČ, tajemník byra ÚV KSČ pro řízení stranické práce v českých zemích

ODPOVĚD

~~Josefa ŠPAČKA~~ Jaroslavu KOZLOVI

Vážený příteli Jaroslave!

Velice pozorně jsem si přečetl Tvůj článek "Je čas se vyjádřit" v Rudém právu z 19. 4. t. r. Musím říci, že mne potěšilo, že jsi se nauchýlil k pouhé snůsce poměru a nadávce, které v souvislosti s vztahem k 60. letům staly základním tónem oficiální československé propagandy. Ale hned na začátku Ti musím také říci, že Tvůj článek v alespon poněkud zasvěceném čtenáři vyvolává pochybnosti o upřímnosti Tvé snahy po objektivním posouzení tehdejšího vývoje. Nebo snad jde dokonce o nástin nové linie?

Nadpis Tvého článku volá po potřebě vyjádření se. Ale přiznej si sám, kdo se přes časté volání po dialogu může vyjádřit? Jen ti, kteří pronášejí soudy v duchu "Poučení". Ani Tvůj článek, podle mého soudu, příliš nevybočuje ze zavedeného monologu, v němž pravdu má jen nejužší mocenská skupina, a všechny ostatní názory jsou nepřátelské. Co však nejvíce vyvolává pochybnosti o Tvé upřímnosti, je skutečnost, že poučíváš při hodnocení uplynulého dvacetiletí dva metry, jeden na vývoj v roce 1968, a druhý na politiku "normalizace" a její organizátory, a to zcela účelově, totiž abys jedny - v čele s A. Dubčekem - kritizoval a jednoznačně odmítl a druhé zcela nekriticky a neobjektivně "uznal a ocenil".

Pokusím se Ti tyto své pochybnosti dokázat konkrétně. Ale ještě před tím musím vyslovit dvě obecnější poznámky, aby byly jasné naše pozice. Domnívám se, že - Ty a já - vycházíme ze zásadně odlišných východisek a že v tom je kořen rozdílnosti našeho pohledu na rok 1968, na politiku "normalizace" i na současnou situaci v naší zemi.

Lišíme se především v hodnocení toho, čeho bylo lednové plénum v r. 1968 výrazem a k čemu dalo následný impuls. Ty se ztotožňuješ se stanoviskem "Poučení" o lednu jako signálu k "upevnění" socialismu, které neznámá nic jiného než "kosmetické úpravy" bez jakýchkoliv podstatných změn. Naproti tomu já chápu lednové plénum jako otevření dveří k zásadní přestavbě všech stránek života socialistické společnosti jako základního předpokladu jejího úspěšného rozvoje v československých podmínkách. Proto Ty chápeš - stejně jako oficiální propaganda - vývoj v roce 1968 jako rozvrat socialismu a já naopak jako začátek - pravda neklidný a bouřlivý - prospěšné a navíc objektivně i historicky nutné obrody socialismu, vycházející z jeho původních ideálů.

Ano, šlo a jde nesporně o krizi. Ale i Ty jsi spolu s oficiální propagandou zapomněl na základní poučky marxismu o společenské krizi. Spolu jsme se přece učili, že krize je nahromadění neřešených rozporů, hledání cest k jejich řešení, soustředování sil a posléze jejich řešení.

V tomto duchu chápu já vývoj v naší zemi v posledních dvaceti, možná lépe v třiceti letech. Již začátkem 60. let, jak signalizoval vývoj národního hospodářství - i celková situace ve společnosti a straně, skončila určitá etapa vývoje socialismu u nás. Nazíráno sociálně ekonomicky byla znárodněním přírodních zdrojů, průmyslu a peněžnictví, spolu s kolektivizací v zemědělství a jejich fungováním, vybudována vstupní materiální základna socialismu a zrealizována základní přeměna společenských tříd, vrstev a skupin. Souběžně se postupně ukázala naprostá nevhodnost a nesprávnost stalinského modelu socialismu. Rychle byly zcela vyčerpány omezené možnosti extenzivního vývoje ekonomiky, navíc znehodnocené působením založené strukturalizace národního hospodářství obecně a průmyslu zvláště. Struktury a zaměření, které byly v rozporu s historickými, objektivními a perspektivními československými možnostmi, zájmy a potřebami. (Viděno v realitě dialektiky příčinnosti i v rozporu se zájmy rozvoje SSSR a ostatních lidově demokratických zemí, šířeji pak socialismu jako společenského systému vůbec.) Vystoupila jednoznačně neúčinnost administrativně direktivního řízení. V plném rozsahu se vyjevily i negativní důsledky deformací systému politického řízení společnosti, byrokratického a administrativního vládnutí nad občany místo plného rozvoje socialistické demokracie a služby všech orgánů státu lidem, vrchnostenské poručníkování strany nad všemi stránkami života společnosti místo marxistického chápání její úlohy jako nositele pokroku, byrokratickecentralistické deformace jejího vnitřního života místo neustálého plného rozvoje vnitrostranické demokracie.

V samých základech těchto deformací leží dnes již notoricky známé, dlouhodobě platné a L. Brežněvem znovu upevňované chyby, omyly i vědomá překroucení teorie a praxe mezinárodního komunistického hnutí. A stejný negativní důsledek měla a má skutečnost, že strana již v první fázi vývoje socialismu přestala dbát specifických

podmínek Československa jako průmyslově vyspělého státu, s intenzivním zemědělstvím, široce rozvinutým maloobchodem a službami, jako státu s hlubokými demokratickými tradicemi, bohatým spolkovým veřejným životem, masovým legálním revolučním dělnickým hnutím i silnou pozicí komunistické strany, získanou demokratickými metodami.

Ani já si nedělám právo na jedinou pravdu, ale jsem přesvědčen, že právě tyto skutečnosti již v polovině 60. let u nás naléhavě nastolily požadavek zásadních reforem ve všech oblastech života společnosti, požadavek nové linie, chceš-li dokonce nové generální linie a požadavek nového vedení, schopného takovou linii formulovat a získávat většinu společnosti pro její uskutečňování. Ale to není otázka necelých osmi měsíců, jak to konec konců dokazuje i formování linie sovětské perestrojky s časovým odstupem 15-20 let. Intervence 21. srpna a celé období politiky "normalizace" řešení těchto, v pravém smyslu slova, krizových jevů jen odložilo a to znamená i zauzliho. "Normalizace" jen znovu nastolila celý přežitý, pro Československo a v čs. podmínkách zhoubný administrativně-byrokratický, direktivní centralisticko-mocenský systém řízení společnosti. Krize tedy pokračovala a pokračuje.

Ale slíbil jsem, že příčiny svých pochybností o Tvé upřímnosti Ti ukáži konkrétně. Tedy k věci.

Kladeš A. Dubčekovi za vinu, že nevytvořil jednotné, pevné, rozhodné vedení. Ale opomíjíš přinejmenším tři skutečnosti. Především zásady vnitřostranické demokracie by snad měly platit i v "pohnutých dobách" - konec konců naše hnutí má dost smutných zkušeností, kam vedou tak zvaná mimořádná opatření. A musí přece platit i pro prvního nebo generálního tajemníka. Mimochodem cennou vlastností A. Dubčka je, že je demokrat v pravém slova smyslu. Za druhé nelze přehlédnout tehdejší složení ÚV, v němž nesešel jenom značný počet osobních přátel A. Novotného, ale především značný počet představitelů administrativně byrokratických, vrchnostenských, mocenských a represivních metod řízení společnosti. Ano, měl být rychleji - hned na březen či duben - svolán mimořádný sjezd a na něm zvolen nový ÚV strany a schválen Akční program. Jeho svolání navrhovalo i několik krajských organizací. Že jeho svolání nebylo schváleno, to ovšem není vina jen A. Dubčka, ale především jeho nových odpůrců, kteří potom v květnu přišli s návrhem svolat sjezd na září, v situaci, která vyžadovala ještě čas na nové sjednocování strany společnosti. Já se dokonce nemohu zbavit dojmu, že jejich návrh nasměřoval nikam jinam, než k "vyprovokování" SSSR k přímé intervenci. A konečně i Ty kladeš nepevnost polednového vedení alespoň o podtexty k tíži Dubčekovi, Šmrkovskému, Krížlovi, Černíkovi, Císařovi, mně a dalším. Jako bys zapomněl, že ihned po lednu a to především pod rozsáhlým systematickým a namnoze nevybíravým tlakem představitelů zemí Varšavské smlouvy, docházelo v předsednictvu i v ÚV k nové diferenciaci. Samozřejmě, ta byla založena na přístupu k hloubce, rozsahu i rychlosti reforem. Ale hlavní tu nesporně byl tlak vnější. Vždyt již při oslavách 20. výročí února 1948 bylo nutno na nátlak L. Brežněva připravovat hlavní projev. Pregnantním výrazem nátlaku

a kategorického setrvávání na mocensko-byrokratickém modelu "socialismu" vedení přítomných "partnerských" stran Varšavské smlouvy, byla schůzka v Dražďanech, odkud se např. D. Kolder vrátil poprvé s "teorií kontrarevoluce". A to všechno lze nyní naložit jednoduše A. Dubčekovi? Nemluvě už vůbec o tom základním: buď demokratické vedení společnosti s neklidem, bouřlivými diskusemi, pochybnostmi a neustálým hledáním za aktivní účasti všech, kteří se chtějí na rozhodování o dalším vývoji společnosti podílet, nebo mocensky prosazovaný "rozum" nejužší mocenské skupiny, ovšem za pasivního přihlížení většiny společnosti, jejíž aktivita je chápána mocenským centrem jen jako aktivita výrobců, pinicích centrální direktivy. Co společnosti prospívá víc dokazuje nejlépe pasivní přístup většiny občanů k dnešní podobě přestavby, jak ji bezvýsledně "prosazuje" současné vedení.

Při připomenutí úlohy vnějšího nátlaku, který měl souběžně i podobu přímého vnitřního vměšování, nelze pominout jejich vliv na myšlení a chování širokých vrstev čs. společnosti. Je třeba otevřeně říci, že jednání představitelů a tisku SSSR a NDR v jistém rozsahu FLR po celé období mezi lednem a intervencí vytvářelo v čs. společnosti živnou půdu napětí a obav, prvky rozkolu, "levých" i "pravých" extrémů ve straně i mimo ni. Uvedené negativní jevy, v rozhodující míře produkované vnějšími vlivy a silami a o ně se opírající zůstaly přesto trvaly - jen jevy okrajovými, průvodními, což jednoznačně dosvědčuje jak vyspělost KČČ a čs. společnosti, jejich připravenost pro rozvíjení socialismu na nové základně demokracie, tak rozsah možností usnadnit vývoj hledání, konstitování a realizování cesty čs. socialismu s lidskou tváří za předpokladu alespoň benevolentního přístupu vedení a "informačních" médií uvedených spojeneckých zemí, zejména pak SSSR, nemluvě o pozitivních možnostech jejich případné aktivní podpory československé specifické socialistické cesty.

Máš pravdu, že nikdo se nemůže zbavit odpovědnosti za vývoj v letech 1968 a 1969. (Stejně jako nemohou být zbaveni "normalizátoři" - domácí i zahraniční - zodpovědnosti za dvacetiletí "normalizace".) Samozřejmě se jí nemůžeme zbavit my, kteří jsme stáli v období r. 1968 v čele. Jde jen o to, zda odpovídá pravdě, co nám klade za "vinu" tzv. Poučení. Objektívni zhodnocení by ukázalo něco jiného. Vůbec nechci říci, že nebyly žádné problematické, socialismu cizí a dokonce nepřátelské tlaky, projevy netrpělivosti, radikalismu atd. Ale snad mi dáš za pravdu, že ČSSR byla tehdy přetopným kotlem a potřebovala přetlak uvolnit i za cenu hluku pojistného ventilu. A vůbec, srovnával jsi někdy tehdejší situaci u nás a dnešní situaci v Maďarsku, v Polsku či v SSSR? Je dnešní "pěna" v SSSR snad menší než v ČSSR v osmašedesátém? A přece nikdo, alespoň oficiálně, nepovažuje tamější situaci za kontrarevoluční. Nebo ty snad ano?

A zamyslel ses nad přímými příčinnými vztahy mezi složitostmi a riziky dnešních procesů v SSSR, Maďarsku, Polsku na straně jedné a potlačení "čs. jara" a následnou "normalizací" jako jevem nejen "československým" na straně druhé.

Za vývoj v roce 1968 se nemůže zbavit odpovědnosti opravdu nikdo. Nikdo nezbaví odpovědnosti ani organizátory a inspirátory intervence. Ani domácí, ani cizí. Pohádkám o pomoci proti kontrarevoluci přece nevěřil a nevěří nikdo dodnes. Ty přece dobře víš o co šlo. Nebo snad obsazení ÚV, stranických sekretariátů v krajích a okresech, sídla vlády a ministerstev, byl boj proti kontrarevoluci? Nemluvě už o nesporně bezprecedentním činu, kterým bylo odvezení šesti vedoucích funkcionářů strany a státu a pokus o vytvoření dělnicko-rolnické vlády u velvyslance Červoněnka. Nebo snad to je proletářský internacionální smus?

Nikdo nezbaví odpovědnosti ani ty, kteří organizovali přímé frak proti vedení strany, za přímé podpory interventů, aby co nejvíce ztížili práci ÚV a celé strany. Nebo jsi již zapomněl na Čechii, Mělovice, Pragovku, Lucernu a podobné akce?

Tím méně pak mohou být zbaveni odpovědnosti inspirátoři a organizátoři politiky "normalizace". Ty tvrdíš, že jejich lnost je třeba nejen uznat, ale dokonce ocenit. A právě tady používáš dva nestejně metry. Cožpak Ti vůbec nevádí nejen politický, ale i existenční postih statisíců občanů, v podstatě každého, kdo se angažoval za hlubší reformy a překročil hranice administrativně byrokratického systému? Nezdá se Ti, že tato čistka, již rozsahem podobnou nezná naše novodobá historie, zbavila naši stranu a celou zemi nejaktivnějších a nejschopnějších sil v řadě celých oblastí života? Ono totiž "se všemi důsledky" nebylo u každého stejné. Nebo Ty neznáš ony topiče, vrtače studní, závozníky, čističe výhybek, kopáče atd. s akademickými a vědeckými tituly? Nemluvě už o tom, že pokud si dobře pamatují, Ty jsi před "normalizací" nebyl ani docentem, ani kandidátem věd? Pravda i já jsem získal novou profesi, pracuji jako strojník stavebních strojů.

Ale jsou i jiné škody, které přinesla politika "normalizace". Nás, kteří oponujeme současnému vedení, obviňuješ, že tvrdíme, jako by se za uplynulých 20 let nic neudělalo. Ale co se udělalo? Který z hlavních problémů naší společnosti byl alespoň z části vyřešen? Přitom všechny tyto základní problémy bylo třeba řešit již na počátku šedesátých let. Byl překonán extenzivní vývoj hospodářství, založený na ČSSR nevyhovující struktuře a administrativně direktivním řízení ekonomiky? Byl urychlen technický pokrok? Srovnali jsme krok s vyspělými zeměmi, s nimiž se dříve mohla ČSSR srovnávat?

Bude ale lépe, budou-li konkrétnější, protože možná nesleduješ oficiální statistiky. Prosím tedy, alespoň některé příklady. V roce 1970 jsme získávali na 1 investovanou korunu - 85 Kčs národního důchodu, v roce 1986 - 56 Kčs. V roce 1968 představovaly kilogramové ceny, dosahované v zahraničním obchodě, asi polovinu cen dosahovaných NSR, Rakouskem, Švédskem, Francií, kteří dnes dosahují až čtyřnásobku našich cen. V roce 1970 bylo postaveno 112 tisíc bytů, ale v roce 1987 jen 79,3 tisíce. Podílem národního důchodu věnovaného školství, se řadíme na 76. místo na světě. Dosahovaný průměrný věk obyvatel nás v roce 1960 řadil na 11. místo ve světě, ale nyní jsme na 55. místě.

To jsou tedy výsledky uplynulých dvaceti let. A to snad je třeba "nejen uznat, ale i ocenit"? Nebo je snad třeba ocenit, že politikou "normalizace" byl na dalších více než dvacet let, zakonzervován administrativně byrokratický systém řízení společnosti, který se nejen v československých podmínkách, ale i obecně od samého začátku budování socialismu ukázal nejen jako neúčinný, ale zcela nesprávný a socialismu cizí? Kde je najednou Tvá objektivita?

Nejde tedy vůbec o rehabilitaci A. Dubčeka a jeho spolupracovníků, ale o překonání traumatu vyvolaného intervencí, traumatu, které zasáhlo celou naši společnost a zatlačilo ji do nevšímavosti, pasivity a lhostejnosti. A toto trauma vyvolané právě vojenskou intervencí a politikou "normalizace" trvá i dnes, a nic nepomůže volání po aktivitě. Mnozí se dnes nemíní angažovat jen proto, že nechtějí skončit jako ti nejaktivnější ze šedesátých let. A většina prostě nevěří, že přestavbu myslí upřímně ti, kteří patřili mezi inspiřátory a organizátory normalizace a kteří se dne tváří "jako by u toho nebyli". Jaké pak tedy nové vedení strany a státu?

Z těchto důvodů, a ne pro A. Dubčeka, je třeba objektivně přehodnotit šedesátá léta, odmítnout tvrzení o kontrarevoluci, odmítnout intervenci i "Poučení" a z něj vyplývající politiku "normalizace". Jinak se naše společnost z dosavadní letargie neprobudí.

Nakonec už jenom jednu poznámku. Zastávali jsme společně v době studia na VSS ÚV KSČ názor, a snad si v tom budeme i nyní rozumět, že jen otevřený, upřímný a trpělivý dialog, konfrontace a pečlivá kvalifikovaná, demokraticky vedená a prováděná analýza různých názorů vede k nalezení správného řešení otázek. Ale všechno nasvědčuje tomu, že dosud je vedením dialog i nadále chápán jen jako monolog, nový monopol na pravdu nejužší mocenské skupiny, zúžení socialistické demokracie jen na aktivní podíl občanů jako výrobců a vykonavatelů direktiv, stanovených shora. Kde je pak suverénní občan, oprávněný spolurozhodovat a demokraticky spolurozhodující o všech otázkách rozvoje společnosti?

Jak jinak si lze vysvětlit slova M. Jakeše, že každá opozice by nutně musela být protisocialistická. A konečně to dokazuje i vztah vedení k neformálním iniciativám, k Chartě 77, k Obrodě atd. Snad nejlepším důkazem toho, jak zúženě je chápán rozvoj socialistické demokracie, je prohlášení ÚV NF ČSSR o rozvoji socialistické demokracie, z něhož zcela jednoznačně vyplývá, že Národní fronta i nadále zůstává pouhou soustavou "převodových pák" nejužšího mocenského centra, a nestává se systémem organizací vyjadřujících politické zájmy jednotlivých tříd, částí a vrstev společnosti, a místem, kde výměnou konfrontací a sjednocováním názorů je formulována politika, vyjadřující skutečné zájmy celé společnosti, jak ukazuje dlouhodobá zkušenost - a nejen naše - jedna strana a tím méně jen její nejužší vedení - není bez účasti všech občanů schopna ani vytyčit správně směr vývoje společnosti, ani ho zabezpečit. Jen si to ke škodě společnosti i vlastní namlouvá.

Poslední odstavec Tvého článku začíná velmi moudrou větou. Občané naší země nejen potřebují, ale mají především právo na moudré, zásadové, pevné, vysoce kulturní a laskavé vedení. Jiné by ani nemělo v čele socialistické země stát.

Na rozdíl od Tebe si ale myslím, že do toho máme ještě velmi, velmi daleko. Tak daleko, že hrozí nebezpečí, že bude znovu promeškána, zmařena významná příležitost k zásadní, tak potřebné reformě všech oblastí života naší země. A navíc je nutno dodat: kvalifikovaným vedením může být jen vedení vzešlé ze svobodné, demokraticky projevené vůle suverénních občanů a těmto plně zodpovědné.

Červen 1989

Josef Špaček

O ČEM SE PÍŠE

- * Zajímavé čtení ze všech možných oborů najdete v sovětském TÝDENÍKU AKTUALIT, který u nás vychází v českém i slovenském znění. V každém čísle je zaručeně článek, po jehož přečtení našinec povzdechne a šeptne - tak kdyby se psalo u nás!

At už to jsou články věnované trpké pravdě o válce, Chruščovovy vzpomínky, kvalifikovaný rozbor popularity Borise Jelcina, článek o obnovující se spravedlnosti pro Krymské Tatary, neobvyklý pohled do neznámého kosmu, ale i vzpomínka na Slovenskou republiku rad, nebo nejhrůznější úvahy o dalších cestách socialismu. Zde se mimochodem říká: bylo by zabeđeným sektářstvím odmítnout demokratické formy, které jsou součástí všelidské kultury.

Červnový článek s titulkem "Strana a demokratizace" začíná takto: "Komunistická strana SSSR tím, že převzala odpovědnost za chyby minulých desetiletí, se otevřela kritice. Toto gesto politické odvahy ocenila veřejnost jako schopnost strany provést sebekritickou analýzu a proto také i schopnost sehrát novou úlohu v podmínkách demokracie."

- * Letos začal vycházet časopis "Lidové milice". Tento ediční čin jistě zamýšlí jeho vydavatelé - ÚV KSČ a Stáb LM - jako příspěvek k novému myšlení, demokratizaci a demilitarizaci společnosti.
- * Kmen přinesl nedávno zprávu o tom, jak podražily polygrafické práce. Musíte se proto smířit s tím, že technická úroveň našeho Impulsu nebude zrovna nejlepším. Přispějte proto o to víc k jeho dobrému obsahu. Přivítáme vaše názory, zamýšlení, místní zprávy i připomínky k činnosti OBRODY.

Poučení z "Poučení"

V současné době jsme svědky toho, jak v Sovětském Svazu narůstá diskuse o stalinismu a brežněvismu, jak se vědci, politikové a publicisté snaží dobrat jejich kořeny, příčin a důsledků. Jak se dnešní vedení KSSS a SSSR snaží "perestrojkou" nalézt mimo jiné i záruky proti pokračování a vzniku podobných jevů. Jsme svědky kritické analýzy uplynulých sedmdesáti let budování socialismu v SSSR a úsilí o jisté respektování získaných zkušeností při realizaci "perestrojky".

Po dlouhé roky jsme se u nás, v Československu, potkávali na každém kroku a ve všemožných souvislostech a podobách s hezlem "Sovětský svaz - náš vzor". Heslo a je vyjadřující praxe - stále častěji a podstatněji historicky i věcně neadekvátní československé tradici, realitě a dialektice vývoje - vyústily v intervenční zásah proti "československému jaru r. 1968" jako části procesu hledání a uskutečňování cesty socialismu odrážející československé podmínky, a vyvrcholily ideologií a systémem "reálného socialismu" a jemu odpovídajícím režimem "normalizace". Systémem a režimem, prohlášenými a vydávanými za jediný, vědecky správný, objektivně nutný, od Sovětského svazu a brežněvovské modifikace a aplikace marxismu-leninismu odvozený, model socialismu.

Nyní, po dvaceti letech, jsme svědky "nového" jevu. Náš občan - namnoze s pozorností a sympatiemi sledující sovětskou perestrojku a demokratizační procesy v Polsku a Maďarsku - je vedoucími stranickými a státními činiteli ČSSR, včerejšími tvůrci i dnešními představiteli normalizace, upozorňován, že ke zkušenostem a praxi ostatních socialistických zemí je nutno přistupovat nedogmaticky, tvůrčím způsobem. Stává se objektem důrazného, systematického a koncentrovaného poučování, že při budování socialismu v Československu, při naší "přestavbě" - vyhlášené po počátečním odmítnutí a tudíž se zpožděním 2-3 let za vývojem v SSSR po té, kdy se nepotvrdila předpokládaná okamžitá prohra linie perestrojky a jejich představitelů - musíme vycházet z našich vlastních, specifických československých podmínek. Jako první si s tímto varováním pospíšil donedávna vrchní ideolog normalizace, nejpřesvědčenější stoupenec stalinského a brežněvského modelu socialismu a zpochybňovatel perestrojky, V. Biřák: "V uplatňování zkušeností bratrských stran musíme postupovat ne konjunkturně oportunisticky, ale zásadově, s respektováním podmínek, v nichž pracujeme a žijeme, našich vlastních zkušeností a demokratických tradic.

Ve věcných i historických souvislostech, stejně jako se zřetelem na jejich současnou praxi, můžeme jednoznačně interpretovat "přestavbovou filozofii" normalizátorů jako "nové" zavržení československé socialistické cesty, československých podmínek, zájmů a potřeb a ztotožnění československé specifiky se systémem, režimem a ideologií normalizace a jejich udržení.

Většina československých občanů si je vědoma - byť v různé kvalitě a s různou intenzitou - že všechny řeči a úvahy o "přestavbě" v normalizovaném Československu jsou a zůstávají nevěrohodné, nereálné a bezperspektivní, nejsou-li a nebudou-li vycházet z důkladné kritické analýzy naší dávnější i nedávné minulosti, nejsou-li a nebudou-li opřeny o analýzu příčin a důsledků stalinismu a brežněvismu, nebudou-li odmítnutím a popřením ideologie a praxe intervence a normalizace.

Namísto toho slyšíme od vedoucích představitelů a ideologů strany, vlády, Národního shromáždění, České národní rady, Národní fronty, výklady, které jsou zastíráním a utvrzováním tíže stalinismu a brežněvismu:

- jsme přesvědčováni, že - pokud jde o vliv stalinismu v Československu - nelze srovnávat Sovětský svaz a nás, neboť "i když nás kult osobnosti poznamenal, nemohl se v naší zemi rozvíjet";
- tvrdí se nám, že rehabilitace padesátých let a obětí jejich nezákonností byla provedena v letech šedesátých;
- je nám předkládán morbidní "argument", že u nás nebylo v padesátých letech zdaleka tolik mrtvých jako v SSSR;
- jsme svědky pokračující snahy, zatajit před námi odhalení stalinismu, obsažené ve zprávě N. S. Chruščova a přednesené před více než 30 lety na veřejném zasedání XX. sjezdu KSSS, zveřejněné v uplynulém období v SSSR a Polsku; úsilí o další utajování Chruščovova referátu "o kultu osobnosti J. V. Štalina" signalizuje nejen oddalování zveřejnění českého a slovenského textu, ale i omezování nákladu, jak to dosvědčuje posun slibu vytištění od Růdého práva přes Život strany do sborníku ústavu marxismu-leninismu při ÚV KSČ, tedy od několika set tisícového nákladu k nákladu několika set výtisků;
- jsme svědky současných černosotněnských kampaní, které oživují útoky proti obětem nezákonných represí 50. let a snaží se vyvolat klima pogromismu proti všem a každému, kdo se odváží projevit vlastní občanský postoj a žádat řád a moc, které jsou odvozeny od svobodné, demokraticky projevené vůle občanů.

Jako analýza minulosti je nám, československým občanům, předkládáno - a naše děti jsou mu učeny v hodinách dějepisu a občanské výchovy - Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti, přijaté na zasedání ÚV KSČ v prosinci r. 1970, tedy dokument bezesbýtku spjatý s dobou a filozofií brežněvismu, a vyvolaný potřebou "legalizace" intervence SSSR proti suverénní spojenecké ČSSR v r. 1968 a legitimity následného systému a režimu normalizace.

"Poučení..." vzniklo jako východiště z nouze. Organizátoři srpnové intervence v Československu původně předpokládali, že za pomoci domácích stoupenců a pomocníků (Bilak, Kolder, Indra, Jakeš, Hoffmann, Šalgovič a další) se jim podaří již v první den okupace zajistit její politickou legitimitu: jednak schválením zřejmě v Moskvě připraveného zvatelského prohlášení, či alespoň dodatečným "pozváním" intervenčních vojsk současně vytvořenou prointervenční "revoluční, dělnicko-rolnickou" vládou v čele s A. Indrou, resp. prezidentem Svobodou,

čímž by měli zajištěnu další volnost jednání. Pak by s největší pravděpodobností přišly ke slovu "revoluční tribunály" a žádného "Poučení..." by nebylo zapotřebí. Prohlášení předsednictva ÚV KSČ a všech ústavních orgánů Československa již během prvních hodin intervence, stejně jako Vysočanský 24. sjezd KSČ, za něž se postavil prakticky všechen čs. lid v pasivním odporu proti okupantům, před celým světem odhalily lživost tvrzení o "internacionální pomoci" poskytnuté na žádost vlády, prezidenta, parlamentu a ÚV KSČ, po neuspění pak alespoň na žádost skupiny vedoucích představitelů Československa. Brežněvovské vedení bylo donuceno ke změně taktiky a k odsunutí politické legalizace srpnové intervence na příhodnější dobu.

Prvním krokem "nové", "salámové" brežněvovské taktiky bylo československo-sovětské jednání v Moskvě ve dnech 23. - 26. 8. 1968. Jednání probíhalo za velmi nerovnoprávných podmínek. Zatčení, v Sovětském svazu internování a pro jednání "uvolnění" představitelé strany a státu - A. Dubček, 1. tajemník ÚV KSČ, J. Smrkovský, člen předsednictva ÚV KSČ a předseda Národního shromáždění, O. Černík, člen předsednictva ÚV KSČ a předseda vlády, F. Kriegel, člen předsednictva ÚV KSČ a předseda ÚV NF, J. Špaček, člen předsednictva ÚV KSČ a vedoucí tajemník Jihomoravského KV KSČ a B. Šimon, kandidát předsednictva a vedoucí tajemník Městského výboru KSČ v Praze - byli "přivezeni" k "jednacímu" stolu (až na MUDr. Kriegela, který nebyl sovětskou stranou, s argumentací nepostrádající antisemitský ton, k jednání připuštěn - a po odmítnutí podpisu protokolu se mohl vrátit do ČSSR jen díky pevnému postoji většiny čs. představitelů, trvajících na jeho společném návratu s nimi). Vedle dalších československých představitelů, kteří přiletěli do Moskvy spolu s prezidentem L. Svobodou, účastnili se jednání lidé, kteří v té chvíli již nikoho nezastupovali, jako např. A. Indra, O. Švestka, D. Kolder a zvláště pak V. Bílak, který navíc vystupoval a jednal v Moskvě spíše jako člen sovětské strany. To vyplývá mimo jiné i z jeho, zatím nevydané a dílčím způsobem časopisecky publikované, knihy vzpomínek Milníky mého života.

Celé jednání bylo vedeno ze strany L. Brežněva a jeho druhů z pozice hrubé síly a nátlaku. Československá delegace, neztrácející ani v dané situaci zodpovědnost vůči mezinárodnímu komunistickému, socialistickému a demokracickému hnutí, izolovaná od zpráv z domova, jednala sice s vědomím podpory lidu, ale současně pod hroživou zátěží přítomnosti obrovské intervenční armády a možnosti masového krveprolití v Československu. Někteří českoslovenští zástupci pak jednali přímo ve stínu nebezpečí nenávratna. Tomu všemu odpovídaly výsledky jednání, tzv. Moskevské dohody. Čs. straně zde byla kupř. vnucena povinnost zrušit platnost Vysočanského XIV. sjezdu KSČ; zákaz odvolat z funkcí lidi, kteří ztratili důvěru a provinili se porušením zákonů ČSSR a stanov KSČ, a naopak povinnost odvolat řadu představitelů obrodného procesu nepohodlných brežněvovskému vedení; provést různá kádrová opatření v hromadných sdělovacích prostředcích, atd. atd. Navíc, v 14. článku tohoto protokolu bylo "dohodnu-

to" považovat veškeré přímé kontakty mezi vedoucími představiteli KSČ a KČM po 20. srpnu za přísně tajné a tím i obsah tohoto protokolu. Záhy se pak ukázalo, že výklad dohod a postavení hlavního arbitra, posuzujícího jejich plnění, si usurpovala jen jedna, silnější strana a jí zastupující zmocněnci.

Tak se mohlo stát, že v průběhu několika měsíců po srpnu 1968 - v důsledku neustálého hrubého nátlaku na "dubčekovské vedení" a za pomoci z vnějšku podporované a nejednou i organizované protistranické a frakční činnosti militantních skupin stalinistů, kryjících se štítem SČSP, vytvářejících fakticky i právně ilegální skupiny a organizace (Kluby přátel sovětské vědy, organizace Svazukomunistické leninské mládeže ad.), frakční a ilegální bojůvky (novinářské, spisovatelské, umělecké), mařící a rozbíjející činnost Svazů - se podařilo brežněvovskému vedení postupně zeslabit a rozložit reformní vedení strany a státu a do jejich čela prosadit své stoupence. Duben 1969, který znamenal vítězství antireformních, stalinistických a neostalinistických sil ve straně, v čele s G. Husákem, V. Bilákem, A. Indrou, M. Jakešem, J. Lenártem, K. Hoffmannem a dalšími, otevřel cestu k "prověrkám" v KSČ. Po vyloučení více než čtyř set tisíc neaktivnějších členů KSČ, představitelů a stoupců československého socialistického demokratického obrodného procesu, po hromadných čistkách v organizacích Národní fronty, ve velitelském sboru Čs. lidové armády a ve SNB, v justici, kultuře, školství, v ekonomice..., nadešla chvíle pro sepsání dokumentu, který by alespoň dodatečně schválil a zdůvodnil srpnovou intervenci, založil "legitimitu" postupu normalizátorů před srpnem, v srpnu a po srpnu 1968 a vytvořil základnu systému a režimu "normalizačního reálného socialismu". Do čela komise, která byla tímto úkolem pověřena, byl postaven V. Bilák, hlavní protagonist stalinisticko-brežněvovského pojetí socialismu, podněcovatel a organizátor intervence.

"Poučení..." je dodnes z oficiálních míst představováno jako výsledek hluboké analýzy. Skutečnost je však jiná. Tento "dokument" je kompilací z několika publicistických článků a politických projevů V. Biláka, O. Švestky, J. Fojtíka, a snad i několika dalších spřízněných duší. Jeho výchozím podkladem je rozsáhlý článek moskevské Pravdy z 22. srpna 1968, "Obrana socialismu, nejvyšší internacionální povinnost", rozšiřovaný u nás v srpnu 68 intervenčními orgány ve formě brožury. Ostatně B. Čhounpek, adept na členství v tzv. "dělnicko-rolnické" vládě, to při projednávání tohoto dokumentu na zasedání ÚV KSČ řekl zcela nedvojsmyslně: "Formulace nalázená a použitá v Poučení plně odpovídá textu publikovanému 22. srpna 1968 v moskevské Pravdě a je tedy adekvátní jak zásadám a požadavkům naší vnitřní politiky, tak principům a našim internacionálním závazkům vůči socialistickým zemím".

Podkladem pro "vědecký" charakter "Poučení" se tudíž stal "klasický" neostalinistický, úzce účelový materiál, jehož základním cílem bylo zdůvodnit ozbrojenou intervenci, agresi skupiny socialistických států proti jiné

socialistické zemi jako "internacionální" pomoc. Nespor-
né je, že v tomto materiálu je obsažena řada základních
teoretických, či přesněji řečeno, ideově politických
postulátů, "pouček" brežněvovského neostalinismu, podro-
bovaných v současné době v SSSR zdrcující kritice a v
zásadě již odvržených. Připomenme v této souvislosti řa-
du prohlášení předsedy Nejvyššího sovětu SSSR a generál-
ního tajemníka ÚV KSSS M. Gorbačova, předsedy vlády SSSR
a člena PUV KSSS Ševarnadzeho ad. o bezvýhradném res-
pektování samostatnosti, suverenity, rovnoprávnosti a ne-
vměšování se do vnitřních záležitostí jiné země pád
žádnou záminkou.

Není snad srpnová intervence v Československu a vše
co po ní následovalo, co bylo jejím produktem, v krutém
rozporu s těmito prohlášeními?

Každému, kdo se chce přesvědčit o "vědeckém" "marx-
-leninském" charakteru "Poučení...", doporučujeme, aby
porovnal jeho základní postuláty nejen s námi uváděným
článkem moskevské Pravdy z 22. srpna 1968, ale též se
stalinistickou rezolucí Informbyra o KS Jugoslávie z čer-
vna 1948, mezinárodním komunistickým hnutím již dávno
odsouzenou a mezinárodním socialistickým hnutím od počátku
odmítnutou.

Jde o podobnost a shodu řady postulátů:

- "Klasická" stalinská poučka o zákonitém zostřování tříd-
ního boje za socialismu z rezoluce Informbyra je v člán-
ku Pravdy a zvláště v "Poučení..." plně uplatněna a dále
"rozvinuta" v agentománii. Jakýkoliv názor, odlišující
se od "jedině správného" názoru brežněvovského vedení
a jeho apologetů je zcela automaticky označen buď za
oportunismus či revizionismus (to v lepším případě), nebo
- a to zpravidla - za projev a výsledek přímého vlivu
a spojení s ideodiverzními centrály imperialismu;
- rezoluce Informbyra odsoudila myšlenku a politiku speci-
fických cest k socialismu jako projev buržoazního nacio-
nalismu, článek Pravdy i "Poučení..." uznávají za jedině
správný model socialismu model brežněvovský, a srpnovou
jednotu čs. lidu při obraně obrodného procesu a jeho pasívní odpor proti interventům prohlašují za projev na-
cionalismu, antisocialismu a antisovětiismu;
- rezoluce Informbyra vyhlásila za jedině a rozhodující
měřítko věrnosti socialismu vztah k SSSR, podle organi-
zátorů intervence i autorů Poučení... spočívá podstata
proletářského internacionalismu v bezvýhradném podřízení
zájmů jedné země mocenským zájmům celého socialistického
společenství, či přesněji zájmům vedoucí mocnosti tohoto
společenství. Z tohoto pojetí "internationalismu" odvo-
zená brežněvovská teorie omezené suverenity byla pak
uplatněna jako základní výchozí politické axioma pro
zdůvodnění správnosti a opodstatněnosti ozbrojené srpnové
intervence v článku Pravdy i v "Poučení..."

Jestliže můžeme konstatovat, že mezi Rezolucí Inform-
byra o SKJ, článkem v Pravdě o Československu a "Poučením..."
je shoda v základních výchozích postulátech, pak tomu není
jinak ani pokud jde o metodu, obsah a interpretaci "důka-
zů", použitých pro zdůvodnění a obhajobu intervence v člán-
ku Pravdy a v "Poučení". Oba dokumenty obsahují velice
pestrou směsici polopravd, jednostranností a zveličování,

demagogie, směsici výmyslů, zjevných nesmyslů i vyslovených lží a zatajování skutečností.

Pokusme se to dokumentovat na následujícím příkladu: Ani při sebezpozornější četbě úvodní kapitoly "Poučení", zabývající se výstavbou socialismu v období let 1948-1968, nenajdeme na osmi tiskových stránkách sebemenší zmínku o rozsahu a důsledcích nezákonných politických procesů a vražd a tím méně o vlivu stalinismu a jeho důsledcích na vývoj čs. společnosti. Vůbec celé "Poučení..." se tváří, jako by Stalin a stalinismus nikdy neexistoval a tím méně měl něco společného s naší zemí. (Stejně tak ovšem v tomto "dokumentu" nenajdeme sebemenší zmínku o 20. sjezdu KSSS a o jeho blahodárném vlivu na rozvoj marxistického myšlení po odhalení stalinismu.)

Stačí však, abychom zalistrovali v protokolu IX. sjezdu KSČ z r. 1949 a tehdejší vrchní ideolog stalinismu V. Kopecký nám nalije čistého vína: "Nauky Stalínovy budou zářně osvětlovati naši cestu k socialismu.. budou naplňovat tuto zemi a mocně oduševňovat její národy. Se žhavým zánícením pro nauky a ideje Stalínovy my budeme šířiti učení marxismu-leninismu, abychom mu nejen získali pochopení v nejširších masách našeho lidu, nýbrž abychom mu zjednali plně platnost jako našemu oficiálnímu státnímu učení."

O tom, že nejen Kopecký, ale i Kl. Gottwald a další byli nejen propagandisté, ale též uskutečňovatelé učení Stalína, je možné přinést řadu důkazů:

- došlo k opuštění teorie a praktických pokusů realizace specifické čs. cesty k socialismu;
- stalinský extenzivní model administrativně-byrokraticky řízené ekonomiky, popírající hodnotové a tržní stimuly, spolu s koncepcí prioritního rozvoje těžkého průmyslu, znehodnocoval potenciál ekonomicko-sociálních a politických poválečných změn a stával se brzdou hospodářského vývoje a zátěží sociálních vztahů a rozvoje;
- do řízení hospodářství i celé společnosti byly zavedeny administrativně direktivní metody a veškerou moc v zemi usurpovala úzká skupina vedoucích představitelů KSČ;
- všechny orgány a organizace Národní fronty byly v duchu stalinských pouček odsouzeny k roli pouhých převodových pák;
- stalinská teorie a praxe zákonitého zostřování třídního boje za socialismu našla svůj výraz v sérii nezákonných procesů a vražd; tisíce nevinných lidí bylo vězněno, celé velké skupiny čs. obyvatel byly vyřazeny z politického života jako neplnoprávní občané;
- došlo k vytvoření systému, jehož chod byl v rozhodující míře zajišťován nikoli demokratickými orgány samosprávy, ale především jeho represivními složkami atd.

V tomto výčtu bychom mohli ještě pokračovat. Avšak důležitější bude připomenout, že na čs. společnost, vyrostlou v demokratickém prostředí, doléhalo toto ovzduší stalinských metod dvojnásob těžce.

V "Poučení..." se však místo analýzy dočteme, že generální linie IX. sjezdu KSČ "vycházela z obecných zákonitostí výstavby socialismu, z leninských idejí a zobecněných zkušeností KSSS a tvůrčím způsobem je uplatňovala v konkrétních podmínkách naší země. Odpovídala dosaženému stupni rozvoje, podmínkám a potřebám naší společnosti..."

Najdeme v něm nic nevysvětlující obecné přiznání, že v "prudkém, složitém vývoji... došlo k chybám a tragickým omylům..."

Místo vlastního komentáře nechám promluvit A. Nevetného, kterého snad nikdo z normalizátorů nebude podezírat z revizionismu, antisovětismu a antisocialismu: "Je třeba říci, že v naší straně jsme kultu osobnosti všichni bez výjimky podlehli, že jsme ho také šířili, zejména od doby, kdy se naše strana stala plně vládnoucí stranou ve státě. V souvislosti s tím byly porušovány leninské zásady stranického života, přebírali jsme, napodobovali a rozvíjeli škodlivý systém, který dlouhá léta v KSSS vytvářel Stalin." (RP 10. 4. 1956).

Nuže, působil v Československu stalinismus a ovlivňoval podstatným způsobem vývoj čs. společnosti, či nikoli? Proč se autoři a obhájci "Poučení..." vyhýbali - dosud jako čert kříži vyhýbají - tomuto tématu? Není tomu snad mj. proto, že by musili upustit od svých polopravd, výmyslů, od celé konstrukce reálné socialistické normalizace a přiznat, že čs. obrodný proces byl především pokusem o pozitivní kritické překonání stalinismu, o tvůrčí rozvinutí autentických myšlenek socialismu ve specifických čs. podmínkách, o vybudování socialismu s lidskou tváří, a že srpnová intervence a následná normalizace byly tudíž počinem nejen proti Československu, ale i - a v jistém směru a v širších historických souvislostech především - proti socialismu.

Na závěr ještě několik poznámek k tvrzení obhájců "Poučení...", že rehabilitace obětí represí z padesátých let byla u nás v zásadě dokončena. O. Švestka, jeden ze spoluautorů "Poučení..." tvrdil v r. 1970 v časopisu Tribuna, v článku "O čem šlo r. 1968 v Československu", že "strana tuto kapitolu, černou skvrnu své historie, otevřeně a čestně uzavřela již na dubnovém plénu 1968". Ze O. Švestka zcela nepokrytě lže, je zřejmé i z vystoupení D. Koldera na plénu ÚV KSČ v dubnu 1968, kde velice podrobně dokazuje, jak tyto "úplné" rehabilitace byly velice neúplné. Lživost Švestkových tvrzení by mohl nejlépe potvrdit M. Jakeš, který ví, kolik návrhů na rehabilitace komunistů předkládal ÚV KSČ jenom do srpna 1968 ze své tehdejší funkce předsedy Ústřední kontrolní a revizní komise. A ze své funkce také ví, proč byla na základě usnesení dubnového pléna ÚV KSČ ustavena v r. 1968 tzv. Pillerova komise pro dokončení stranických rehabilitací na základě prozkoumání sedmi hlavních procesů padesátých let. M. Jakeš si jistě ještě pamatuje na besedu s novináři z června 1968, kdy při charakterizování nejbližších úkolů strany mj. prohlásil: "Dokončit plnou stranickou, občanskou i materiální rehabilitací komunistů, kteří byli v minulosti nezákonně postiženi, odhalit a potrestat ty, kdož se na nezákonnostech aktivně podíleli a učinit opatření, aby tito lidé odešli ze stranického a státního aparátu a konečně odhalit skutečné příčiny nezákonností a vytvořit účinné záruky, aby se nikdy nemohly opakovat." (RP 20. 6. 1968). A M. Jakeš ví také nejlépe, že výsledkem práce početného odborného aktivu Pillerovy komise byla rozsáhlá

zpráva o příčinách, rozsahu a důsledcích těchto procesů, o kolektivní i osobní vině, odpovědnosti stranických a státních orgánů i jednotlivců a zná také závěry a návrhy na opatření: aby se podobné jevy nemohly již nikdy opakovat.

Připomeňme si, že stále zde mluvíme pouze o rehabilitacích komunistů. - Teprve v r. 1968, po přijetí zákona o soudních rehabilitacích a vytvoření ústřední rehabilitační komise, byla konečně zahájena také rehabilitace ostatních a mnohem početnějších obětí represí padesátých let. Mnohým z nich obrodný proces pražského jara přinesl konečně spravedlnost, životy jim však již vrátit nemohl. Avšak mnozí se jí nedočkali. Neboť po srpnu 1968 se proces rehabilitace postupně zastavil. Stačí uvést alespoň dvě fakta:

1) Podle údajů ministra spravedlnosti již nového "normalizačního" vedení, dr. J. Němce, z 25. 10. 1969, z celkového počtu 15. 359 žádostí o rehabilitaci v českých zemích bylo k tomuto datu zcela zproštěno viny pouze 1419 žadatelů, t. j. necelých 10 %.

2) G. Husák, již jako první tajemník ÚV KSČ, prohlásil na zářijovém plénu ÚV KSČ v r. 1969 mj.: "Předsednictvo ÚV KSČ předloží na některém z nejbližších zasedání ÚV souhrnnou zprávu o výsledcích práce rehabilitační komise s návrhy na posouzení a příslušné závěry."

Zpráva "Pillerovy" komise čeká na své "posouzení" a na vyvození odpovídajících závěrů do dnešních dnů....

Můžeme shrnout: Obrodný proces pražského jara nestačil ještě napravit důsledky stalinismu předchozích dvaceti let, když srpnová intervence znovu zvrátila vývoj naší společnosti hluboko do předchozího období a za dalších 20 let zakonzervovala v naší zemi necastilinský systém brežněvismu se všemi jeho charakteristickými rysy, včetně protizákonných represí a postihů proti státním čs. občanům. Místo seriózní analýzy minulosti, charakteru a důsledků stalinismu a brežněvismu pro vývoj naší společnosti, je nám nadále vnučováno "Poučení...", úzce účelový "dokument", jehož hlavním smyslem bylo dodatečně zdůvodnit opodstatněnost srpnové intervence a správnost politiky nového "normalizovaného" vedení. "Dokument", který je ve skutečnosti obhajobou stalinismu a brežněvismu, platformou normalizace, dementující bezprávnost a umožňující antidemokratickou a antisocialistickou ideologii a praxi systému tzv. reálného socialismu.

Červenec 1969

Antonín Benčík

Dokumenty k SRPNU 1968

Pamětníkům jako připomínku, mladším čtenářům pro informaci zveřejňujeme dokumenty ze srpnových dnů 1968 - a to jak prohlášení vydávané sovětskou agenturou TASS, tak i provolání československých státních ústavně zvolených a stranických orgánů. Na rozdíl od současné praxe některých tiskových orgánů uveřejňujeme plné znění těchto dokumentů, aby si čtenář sám utvořil představu o upřímnosti a pravdivosti vyhlášených zásad. Kam se v krátké době podělo dovolávání se "zvatelů" (z nichž ani jeden se do dnešního dne k tomuto pozvání nepřihlásil) na humanismus a demokracii, na pokrokového ducha akčního programu, který dle jejich vyjádření dostal nebývalou podporu našeho lidu, na zaklínání se nepřipustnosti návratu k předlednovým metodám. Dále však již čtete a srovnávejte sami.

OZNÁMENÍ TASS

TASS je pověřen oznámit, že straníci a státní činitelé Československé socialistické republiky se obrátili na Sovětský svaz a ostatní společené státy s prosbou o poskytnutí neprodlené pomoci bratrskému československému lidu, včetně pomoci ozbrojenými silami. Tato žádost byla vyvolána nebezpečím, které hrozilo v Československu existujícímu socialistickému řádu a ústavou zajištěné státnosti se strany kontrarevolučních sil, které se spikly s vnějšími, socialismu nepřátelskými silami.

Události v Československu a kolem něho byly nejednou předmětem výměny názorů vedoucích činitelů bratrských socialistických zemí, včetně činitelů Československa. Tyto země se shodují v tom, že podpora, upevnění a obrana socialistických vymožeností národů je společná internacionální povinnost všech socialistických států. Toto společné hledisko bylo slavnostně vyhlášeno také v bratislavském prohlášení.

Další zostření situace v Československu se dotýká životních zájmů Sovětského svazu a ostatních socialistických zemí, zájmů bezpečnosti států socialistické soustavy. Nebezpečí socialistickému zřízení v Československu je současně nebezpečím pro základy evropského míru.

Sovětská vláda a vlády společených zemí - Bulharské lidové republiky, Maďarské lidové republiky,

VŠEMU LIDU ČESKOSLOVENSKÉ SOCIALISTICKÉ REPUBLIKY I

Včera dne 20.8.1968 kolem 23. hod. večer překročila vojska Sovětského svazu, Polské lidové republiky, Německé demokratické republiky, Maďarské lidové republiky a Bulharské lidové republiky státní hranice Československé socialistické republiky. Stalo se tak bez vědomí presidenta republiky, předsedy Národního shromáždění, předsedy vlády i prvního tajemníka ÚVKSC a těchto orgánů.

V těchto hodinách zasedalo předsednictvo ÚV KSČ a zabývalo se přípravou XIV. sjezdu strany. Předsednictvo ÚV KSČ vyzývá všechny občany naší republiky, aby zachovali klid a nekladli postupujícím vojskům odpor. Proto ani naše armáda, Bezpečnost a Lidové milice nedostaly rozkaz k obraně země.

Předsednictvo ÚV KSČ považuje tento akt za odporující nejenom všem zásadám vztahů mezi socialistickými státy, ale za popření základních norem mezinárodního práva.

Všichni vedoucí funkcionáři státu, KSČ i Národní fronty zůstávají ve svých funkcích, do nichž byli jako představitelé lidu a členů svých organizací zvoleni podle zákonů a jiných norem platných v Československé socialistické republice.

DOKUMENTY K SRPNU 1968

Oznámení TASS

Provolání čs. orgánů

Německé demokratické republiky, Polské lidové republiky, vycházejíce z principů pevného přátelství a spolupráce a v souladu s existujícími smluvními povinnostmi, se rozhodly vyplnit zmíněnou prosbu o poskytnutí nutné pomoci bratrskému československému lidu.

Toto rozhodnutí je v úplném souladu s právem států na individuální a kolektivní obranu, jak je to zakotveno ve spojeneckých smlouvách, uzavřených mezi bratrskými socialistickými zeměmi. Odpovídá rovněž základním zájmům našich zemí na obranu evropského míru proti militaristickým silám, agresí a revanše, které nejednou vevnaly národy Evropy do války.

Sovětské vojenské jednotky spolu s jednotkami jmenovaných spojeneckých států vstoupily 21. srpna na území Československa. Budou ihned odveleny, jakmile bude likvidováno vzniklé nebezpečí pro socialistické vymoženosti v Československu, nebezpečí pro bezpečnost zemí socialistického společenství a zákonitá vláda uzná, že tam další pobyt těchto vojenských jednotek není nutný.

Uskutečněné kroky nejsou zaměřeny proti jakémukoliv státu a nikterak nepoškozují státní zájmy kohokoliv. Slouží míru a jsou vyvolány starostí o jeho upevnění.

Bratrské země pevně a odhodlaně staví proti libovůlnému vnějšímu nebezpečí svou nerozbornou solidaritu. Nikdy nikomu nebude dovoleno vytrhnout jediný člunek ze společenství socialistických států.

Český překlad z "Pravdy" č. 234
z dne 21.8.1968.

OZNÁMENÍ TASS

Jak bylo oznámeno, sovětský svaz a ostatní spojenecké země splnily prosbu stranických a státních činitelů Československé socialistické republiky o poskytnutí bratrskému československému lidu neprodlené pomoci, včetně pomoci ozbrojenými silami.

Aby bylo splněno toto rozhodnutí, vojenské jednotky spojeneckých socialistických zemí 21. srpna vkročily do Československa - do všech krajů a měst včetně Prahy a Bratislavy. Postup vojsk

Ústavními činiteli je okamžitě svoláváno zasedání Národního shromáždění, vlády republiky, předsednictvo ÚV KSČ svolává ÚV KSČ k projednání vzniklé situace.

21. srpna 1968

Předsednictvo
ÚV KSČ

PROHLÁŠENÍ PRESIDENTA REPUBLIKY
LUDVÍKA SVOBODY

Brazi spoluobčané, v posledních hodinách vznikla v naší zemi složité situace. V současné chvíli vám nemohu říci více k jejímu objasnění. Jako prezident Československé socialistické republiky se k vám obraceím s plnou odpovědností, kterou jsem s přijetím této funkce převzal a naléhavě vás žádám, abyste zachovali plnou rozvahu a naprostý klid.

U vědomí své občanské odpovědnosti a v zájmu naší republiky nedopustíte, aby došlo k nepředloženým akcím. S důstojností a kázní, kterou jste prokazovali v minulých dnech, vyčkejte dalších kroků ústavních orgánů republiky.

Praha (Č.Č.) 22. srpna 1968

VŠEMU LIDU ČESKOSLOVENSKA

PRAHA - Československo bylo proti vůli své vlády, Národního shromáždění, vedení KSČ a svého lidu okupováno vojsky pěti států Varšavské smlouvy.

Tak se poprvé v dějinách mezinárodního komunistického hnutí odehrál akt agrese proti státu přiznánému komunistickou stranou, provedený spojeneckými armádami socialistických zemí.

Krizový stav trval od časných raných hodin. Ústavní orgány republiky jsou hluboce rozrušeny, jednotliví členové vlády, Národního shromáždění i vedení KSČ, Národní fronty a jiných organizací, nemají možnost vzájemného styku s obyvatelstvem této země, které jim v posledních měsících spentálně projevilo svoji důvěru.

DOKUMENTY K SRPNU 1968

Oznámení TASS

Prohlášení čs. orgánů

bratrských stran probíhal bez překážek. Vojenské jednotky Československé lidové armády zůstávají na místech své dislokace. Obyvatelstvo je klidné. Mnozí českoslovenští občané vyjadřují vojákům spojeneckých armád své uznání za včasný vstup do Československa - za pomoc proti kontrarevolučním silám.

Současně v Praze a některých jiných místech pravicové, protisocialistické elementy se snaží organizovat nepřátelské výpady proti zdravým silám ČSSR a spojeneckým vojskům, které jim přišly na pomoc. Tato nepřátelská činnost se projevila v organizaci provokačních vystoupení na ulicích, v rozšiřování zlo-
myslných pověstí a výmyslů, v rozhazování pomlouvačných letáků, Byly případy provokačních vystoupení v rozhlase, televizi a v tisku.

Skůdcovská činnost je uskutečňována týmitž protisocialistickými elementy, které během posledních měsíců den za dnem vystupovaly proti základům socialismu v ČSSR, proti Komunistické straně Československa, proti přátelství se Sovětským svazem a ostatními socialistickými zeměmi. Za celou touto kontrarevoluční činností je cítit usměrňující ruku imperalistických kruhů.

Antisocialistické elementy, používající metody provokací a vydírání, se snaží zasít mezi obyvatelstvem nedůvěru ve vztahu k těm cílům, které si postavily bratrské země, plnit svou internacionální povinnost ochrany socialistických vymožeností Československa.

Tak se, nehlédě na jasné prohlášení spojeneckých zemí o tom, že jejich vojenské jednotky se nechťejí, vměšovat do vnitřních věcí Československa, rozšiřují výmysly, že prý se počítá s navrácením do čela země bývalého prezidenta ČSSR A. Novotného. Bratrské strany a vlády spojeneckých zemí mimo jiné ne-
jednou vyjadřovaly svoji podporu usnesením lednového pléna ÚV KSČ, zaměřeným na upevnění a rozvoj socialismu v ČSSR, vedoucí úlohu dělnické třídy a její avantgardy - Komunistické strany.

Pokrokové síly Československa, jak je vidět z provolání skupiny členů ÚV KSČ, vlády a Národního shromáždění ČSSR,

Rada členů vlády a vedení strany, čelní funkcionáři Národního shromáždění a jiní jsou internováni, posledním spojovacím článkem zůstává pololegální Československý rozhlas, udržovaný jen s krajním vypětím jeho pracovníků a postupně umičovaný.

I za těchto okolností chce čs. vláda a ústavní orgány, stejně jako vedení strany vykonávat svou ústavní funkci a zabezpečovat normální život naší země.

Obracíme se na vás, Češi, Slováci, občané národnostních menšin, všichni obyvatelé Československé republiky s touto výzvou:

1. Žádáme okamžitý odchod vojsk pěti států Varšavské smlouvy, její držování a plné respektování státní suverenity Československa.

2. Žádáme naléhavě vlády SSSR, NDR, PLR, MLR, BLR, aby vydaly příkaz k zastavení ozbrojených akcí, při kterých je prolévána krev a ničeny materiální hodnoty naší země.

3. Žádáme, aby byly okamžitě vytvořeny normální podmínky pro činnost československých ústavních a politických orgánů, zrušena internace jednotlivých členů těchto orgánů k tomu, aby mohly obnovit svoji činnost.

4. Žádáme okamžité svolání celého Národního shromáždění, před které by předstoupila celá československá vláda se svým stanoviskem k řešení existující situace.

VŠEM OBČANŮM ZEMĚ I

Vyzýváme vás, abyste těmto požadavkům vlády byli nápomocni především tím:

1. Že projevíte jako mnohokrát v uplynulé době potřebnou státnickou rozvahu a že sjednotíte své síly kolem řádně zvolené Československé vlády, která existuje a již jste dali v dubnu důvěru.

2. Že nepřipustíte, aby jakýmkoli jiným způsobem byla v čelo naší republiky instalována vláda jiná, než zvolená za svobodných demokratických podmínek, při zachování všech zásad naší ústavy.

DOKUMENTY K SRPNU 1968
Oznámení TASS Prohlášení čs. orgánů

kteřé dnes publikujeme, jsou rozhodnuty pokračovat ve směru, nastíněném stranou na jednovém plénu ÚV Komunistické strany Československa a podporované bratřislavskou poradou.

Toto provolání, které je důležitým politickým dokumentem, se setkává s podporou všech, kterým je drahá věc svobody, nezávislosti a suverenity socialistického Československa.

Po celém Československu se během 21. srpna rozšiřovalo prohlášení presidenta ČSSR Ladvíka Svobody, ve kterém vyzýval lid k zachování rozvahy a klídy, aby si byl vědom své občanské povinnosti a v zájmu republiky nedopouštěl nepromyšlené akce.

Český překlad z "Pravdy" č. 235
ze dne 22.8.1968.

PROVOLÁNÍ SKUPINY ČLENŮ ÚV KSČ,
VLÁDY A NÁRODNÍHO SHROMÁŽDĚNÍ ČSSR

Občané Československa, dělníci, rolníci, představitelé pracující inteligence, muži a ženy, mládeži!

Ke všem, bez rozdílu politické příslušnosti, národnosti, náboženského vyznání a společenského postavení, komu je drahá naše socialistická vlast a pro koho je skutečně vlastní, ke všem vám se obracíme v tuto chvíli, kdy se rozhoduje o osudu země, ve chvíli, která navždy zůstane klíčovým momentem naší historie, našeho dalšího socialistického a demokratického výboje, ve chvíli, kdy se nám jedná o socialistické hodnoty, vybojované naším dvacetiletým úsilím, našimi obětmi, naší prací, ve chvíli, kdy je všechno vsazeno na jednu kartu.

Obracíme se k vám v období, kdy jsou výsledky našeho socialistického zřízení ohroženy silami, které zneužívají pokrokových kroků, které zahájila sama strana na jednovém plénu ÚV KSČ a upřímně uskutečňované od této doby stranou v zájmu dosažení skutečné demokracie a skutečného humanismu, ideálů, které jsou drahé všem čestným občanům naší vlasti.

Z iniciativy strany jsme v lednu vystoupili na cestu hledání a nacházení

3. Že zaktivizujete osazenstvo našich závodů, JZD a ostatních pracovišť, aby se obracela s prohlášením na podporu stanoviska čs. vlády na velitelství okupačních jednotek a na vlády pěti zemí Varšavské smlouvy.

4. Vytvářejte podmínky pro zachování pořádku, vylučte veškeré živelné akce zaměřené proti příslušníkům okupačních vojsk, zajistěte vlastními prostředky nezbytné zásobování obyvatelstva potravínami, vodou, plynem, energií a pod. V každé oblasti se postarejte o ochranu závodů a důležitých zařízení a zabránte vzniku dalších hospodářských škod.

DRAZÍ SPOLUOBČANÉ!

Prožíváme těžké chvíle. Šťastný život této země může zaručit jen lid, který v ní žije a pracuje.

Věříme, že dáte v této chvíli své vládě pínou podporu a své síly plně do služeb naší socialistické republiky.

OBČANÉ A OBČANKY!

Ještě je v naší moci s vaší pomocí dokončit velké dílo obrody, které jsme nastoupili v lednu. Vláda věří, že s vaší pomocí toto dokážeme bez zbytečných obětí a krveprolítí.

VLÁDA ČSSR

22. srpna 1968

PROVOLÁNÍ NÁRODNÍHO SHROMÁŽDĚNÍ

Praha (čtk) -- Na mimřádné střeďeční schůzi v Praze schválili jednomyslným hlasováním poslanci Národního shromáždění toto provolání:

"Poslanci Národního shromáždění, kteří se sešli na výzvu předsednictva NS včera v poledních hodinách, pokládají za nutné v této chvíli, kdy zákonná vláda a ostatní ústavní orgány nemohou sdělit své stanovisko k současné situaci a plnit ústavní funkce, prohlásit:

1. Ztotožňujeme se s prohlášením předsednictva ÚV KSČ a předsednictva Národního shromáždění, které označuje okupaci Československa armádami pěti zemí Varšavské smlouvy za poru-

nové tváře socialismu, který by odpovídal způsobu života a myšlení našeho lidu a se kterým by byly spojeny všechny perspektivy společnosti a osobnosti. Strana otevřeně kritizovala chyby minulosti. Rozhodně se distancovala od režimu osobní moci, který skutečně deformoval humanitní a demokratický charakter socialismu. Za aktivní podpory a účasti všech čestně myslících patriotů rozhodně vstoupila do nového období s nejčestnějšími úmysly napravit chyby minulosti a vytvořit podmínky pro plnokrevný, bohatý a šťastný život v naší vlasti.

Základní občanská práva, která byla vždy životně spojena s představami našeho lidu o demokracii a humanismu, byla znovu obnovena v myšlenkách a pokračováním ducha akčního programu, platformy našeho socialistického vzestupu, vypočítané na delší období, programu, který dostal nebývalou masovou podporu našeho lidu.

Tato svorná podpora potvrdila především spravedlnost, sílu a přilazlivost naší nové cesty. Tento fakt zvláště dokázal, že nehladě na všechny nedostatky předloňového období, ideje socialismu zapustily v našem lidu hluboké kořeny, náš lid vidí v socialismu přirozené prostředí pro svůj život a upřímná touha po právu a spravedlnosti našeho lidu našla svůj skutečný výraz především v pokračováních myšlenkách, vytyčených lednovým plánem. Pomocí těchto idejí byla společnost vyvedena ze stavu nezdravé lhastejnosti a tím byly dokořán otevřeny dveře mohutnému proudu zdravé, nevyužité iniciativy. V této historické zkoušce náš lid výtečně obstál a znovu dokázal svou vysokou vyspělost.

Toto období hledání a reforem bohužel zneužily pro své cíle, pro aktivní vystoupení na politickou arénu síly, které celé roky čekaly na tento příhodný moment, aby zdiskreditovaly stranu a vyvolaly pochybnosti o jejím politickém a morálním právu vést společnost. Těmto pravicovým silám fakticky šly vstříc i určité síly uvnitř strany a stranických orgánech, čímž se ocitly v protikladu s principy a cíly strany, s myšlenkami proletářského internacionalismu. Společně zaměřovaly svoje síly na systematické porušování ústavného charakteru naší politické reformy a soustředily se na boj

šeni mezinárodního práva, ustanovení Varšavské smlouvy a zásad rovnoprávných vztahů mezi národy.

2. Žádáme, aby ústavní činitele, především prezident republiky Ludvík Svoboda, předseda vlády inž. Oldřich Černík, předseda NS Josef Smrkovský, první tajemník ÚV KSČ Alexander Dubček, předseda ÚV Národní fronty František Kriegel a předseda České národní rady dr. Cestmír Císar a další byli propuštěni z internace a tak mohli vykonávat ústavní funkce, které jim svéprávný lid této země svěřil. Rovněž delegace NS, kterou jsme vyslali na sovětské velvyslanectví ve středu v dopoledních hodinách se dosud nevrátila.

3. Protestujeme proti tomu, že Národnímu shromáždění, vládě, složkám Národní fronty a jejich představitelům je bráněno ve vykonávání jejich zákonných práv, a trváme na svobodě jejich pohybu a shromažďování.

4. Žádáme kategoricky okamžitý odchod vojsk pěti států Varšavské smlouvy a plné respektování státní suverenity Československé socialistické republiky. Obracíme se na parlamenty všech zemí a na světové veřejné mínění, aby podporovaly naše zákonné požadavky.

5. Pověřujeme delegaci NS ve složení: Marie Mikevová, Josef Macek, Jozef Valo, Pavol Rapoš, Josef Pospíšil a Václav Kučera, aby vstoupila ve styk s předsedou NS Josefem Smrkovským, s prezidentem republiky Ludvíkem Svobodou a s předsedou vlády inž. Černíkem s tím, aby je informovala o tomto usnesení a dohodla s nimi další postup. O výsledcích jednání podá delegace NS bezprostředně zprávu čs. lidu.

6. Vyzýváme všechny lid, aby se neuchyloval k násilným akcím proti okupačním vojskům, aby se nedal vyprovokovat různými silami, které si chtějí obstarat důkazy pro oprávněnost intervence a využít situace k samostatným akcím.

Pracující lidé! Zůstaňte na svých pracovištích a chrante své závody!

proti kladnému úsilí strany a státních orgánů při uskutečňování ležných cílů. Organizovaly špinavou kampan s cílem zkem-
promitovat některé funkcionáře, mimo jiné i z nového vedení KSČ, kteří měli odvahu veřejně upozornit na hrozící nebezpečí a vidět reálnou situaci v celé její složitosti. Tyto pravicové síly porušovaly společenský pořádek, vyvolávaly nízké nacionalistické vášně, nešťstily se dokonce pomlouvat naši československou socialistickou vlast, pomlouvat čestnou práci našeho lidu, naší strany, armády, bezpečnosti, požadovali změnu v naší zahraniční politice. Jejich špinavá kampan dospěla dokonce k výpadům na spojení se Sovětským svazem, zvláště v souvislosti se štábním cvičením ozbrojených sil Varšavské smlouvy a taktéž k výpadům na přátelství se socialistickými zeměmi. Tím vytvořily atmosféru naprosté nepřijatelnosti pro socialistické země.

KSČ, vláda republiky a Národní fronta zachovávali výjimečnou trpělivost a pochopení.

Nejednou však, zvláště na květnovém plénu, bylo proto zdůrazněno, že přední úkol spočívá v tom, aby byly zmařeny plány pravicových protisocialistických sil a nedošlo k tomu, aby jakýmkoliv chybným krokem bylo vystaveno v nebezpečí uskutečnění akčního programu, zajistit, aby otázka další linie strany nebyla řešena přivržením extrémistických názorů, ale zdravým, progresivním jádrem strany, veřejně afektivně podpořit stranický a státní aparát, armádu, bezpečnost, prokuraturu, soudnictví, lidovou milici - zkrátka konsolidovat situaci.

Avšak extrémistické pravicové síly, které v této velkorysosti a trpělivosti a skutečně demokratickém způsobu řešení důležité politické otázky stranou neviděli její sílu, ale její slabost, ještě více zesílily svoji činnost. V Praze, jak je známo, v době živelných, početných schůzí došlo i k hrubým nepřístojnostem, kdy různé elementy napadaly stranu a urážely její představitele, které nejednou nutily aby se zúčastnili těchto schůzí. V centru města byla zahájena veřejná podpisová kampan za likvidaci lidových milic. Komunisty, kteří na těchto živelných pouličních demonstracích vystupovali v diskusích se svými názory, hrubě nutili mlčet a nejed-

Použijte pro další rozvoj socialismu v Československu všechny demokratické prostředky!

Bude-li nutno, budete určitě schopni bránit se i generální stávkou. Dobrý život této země může zaražít jen lid, který v ní žije a pracuje.

Žijeme těžké hodiny.

Věřme, že z nich vyjdeme se vztyčenou hlavou a rovnou páteří."

Na této schůzi informoval místopředseda NS Jozef Yalo poslanec rovněž o obsahu svého rozhovoru s prezidentem republiky, v němž soudruh Ludvík Svoboda vyslovil souhlas se svoláním pléna Národního shromáždění.

JAK REAGOVALI V ZAHRANIČÍ

Jasip BROZ TITO, předseda SKJ
z projevu na LV SKJ dne 23.8.1968

Postavení Československa pod kontrolu armád pěti zemí, členů Varšavské smlouvy je ospravedlnováno nutností zabezpečit západní hranice ČSSR před vpádem západoněmeckých oddílů a jednotek Atlantického paktu, což by ohrozilo SSSR a jiné socialistické země. To je však absurdní. Nejde však ani o to, že je v současné době něco takového nereálné s ohledem na danou situaci v Evropě. Problém je v něčem jiném - v tom, jak zabránit pokrokovému vývoji Československa, které si po lednovém plénu zajistilo silné pozice významné pro další procesy v této zemi probíhající ve směru demokratizace a rychlejšího rozvoje socialistických společenských vztahů v Československu.

SSSR neměl žádného důvodu pochybovat o Československu jako spolehlivém partneru ve Varšavské dohodě, či příslušníku socialistického tábora. Zřejmě příslušnost k Varšavské dohodě nedovoluje jednotlivým zemím uzpůsobovat svůj vnitřní vývoj svým specifickým podmínkám.

To jsou základní prvky, které vedly k dnešní situaci. Veřejně uvedení těch-

nou proti nim použili fyzické síly. Mnohé z těch, kdo na závodě "Auto-Praga" podpsal dopis, haněbným způsobem pronásledovali až do propuštění z práce. V tisku, i když nepřímě, pokračuje lavírování vedoucích funkcionářů jinými, vytříbenějšími způsoby a tato organizovaná podryvná činnost v posledních dnech dosáhla kulminace - uskutečnilo se napadení skupiny praviceových extrémistů na budovu sekretariátu ÚV KSČ v Praze. Extremistické síly tedy neposlechly výzvy strany a ještě více aktivizují svou podryvnou činnost a snaží se v naší zemi vyvolat konflikt státních státních. Tak vznikla situace, kdy se veřejně a systematicky porušují závazky, které vyplývají z bratislavské deklarace šesti bratrských komunistických a dělnických stran, na které jsou podpisy i představitelů naší strany.

Občané a občanky! Dnes je na jednu kartu vsazeno vše, co za posledních 20 let vytvořil náš pracující lid, na jednu kartu jsou postaveny všechny vymoženosti socialismu. V nebezpečí není jenom naše cesta socialistické demokracie, na kterou jsme v lednu vstoupili, ale i vlastní základ socialismu, naše republika.

U vědomí vysoké odpovědnosti ve vztahu k našemu lidu, naplnění city skutečného patriotů, city mezinárodní socialistické solidarity, u vědomí svých mezinárodních povinností, vzali jsme na sebe iniciativu sjednotit všechny patriotické síly ve jméno naší socialistické budoucnosti a naší vlasti. Nebezpečí bratrovražedného boje, který reakce připravila a který by byl tragickým opakováním Lipan, nás postavilo před nutnost přijmout historické rozhodnutí požádat o pomoc Sovětský svaz a jiné bratrské socialistické země. Naši spojenci nám tuto pomoc poskytlí taktéž jako v roce 1945, kdy šlo o naše bytí či nebytí.

Obracíme se ke všem občanům, aby poskytli veškarou podporu vojenským jednotkám našich spojenců. Po likvidaci nebezpečí reakčního převratu spojenecká vojska opustí území Československa. Všichni cizinci, kteří jsou v současné době na území Československa, mohou i nadále používat pohostinství, jejich bezpečí a nedotknutelnost, budou-li se řídit našimi zákony, bude zcela zaručena.

to důvodů by bylo ve světě velmi nepopulární. Proto se klade důraz na jiné problémy, jako je otázka obrany socialistických zemí, eventuálně západních hranic Československa, což údajně vyvolala potřebu této "bratrské pomoci".

Je jasné, že byly v Československu elementy nepřátelské socialistickému vývoji, jež nejsou pro socialismus. Takové jsou ve všech zemích, dokonce i v SSSR, a to po padesáti letech od Říjnové revoluce, ale Československá komunistická strana, československý lid a armáda měli dost sil, aby zabránili výstřelkům, k nimž by bránili normálnímu vývoji Československa ve směru vytvoření takových společenských vztahů, o něž se usiluje v dnešním rozvojovém stadiu vývoje socialismu ve světě.

Nicolae CEAUȘESCU - z projevu na mimořádném plénu ÚV KS, Státní rady a rady ministrů Rumunska, 21.8.1968

Vstup jednotek pěti socialistických zemí do Československa představuje velkou chybu i velké nebezpečí pro mír v Evropě i pro osud socialismu ve světě. V dnešním světě, když národy povstávají na obranu svobody a nezávislosti nelze pochopit, že socialistické země porušují nezávislost jiného socialistického státu. Není žádného ospravedlnění a nemůže být přijat žádný motiv pro vojenskou intervenci do záležitostí bratrské socialistické země. Delegation naší strany a státu, která navštívila v minulém týdnu Československo, se přesvědčila, že československý lid, strana, dělnická třída, ženy, mládež jednotně podporují stranické a státní vedení v jeho boji za triumf socialismu v Československu. Problémy výběru cest výstavby socialismu jsou problémy každé strany, státu a národa. Nikdo nemá právo přijít jako poradce a usměrňující činitel pro formy, v nichž je třeba budovat socialismus. Kvytvoření vztahů mezi socialistickými zeměmi a komunis-

Řídíme se počtem nejlubší odpovědnosti před naším lidem, před naší dělnickou třídou, před národy naší země, před mezinárodní dělnickou třídou a světovým komunistickým hnutím, obracíme se na vás v tento vážný okamžik, občané republiky, s výzvou ke sjednocení okolo realisticky smýšlejícího jádra strany, kterému je drahá věc socialismu, pokroku, nové polednové cesty, kterému je drahé přátelství s lidem Sovětského svazu a ostatních bratrských zemí.

Pevně věříme ve vaši rozvážnost, vyspělost a politické uvědomění a vyzýváme vás všechny, všechny čestné občany naší vlasti, dělníky, představitele inteligence, muže, ženy, mládež, zdravé síly Národní fronty, vojáky, pracovníky bezpečnosti, komunisty i nekomunisty, všechny čestné lidi, aby svým konkrétním působením, konkrétní činností překazili další útok některých reakčních sil, ať vně či uvnitř strany. Nedopustíme živelnost, rozvrat, anarchii a zachovávejte klid a pořádek.

Odmítáme praxi předlednové politiky. Nedopustíme jakékoli uznání návratu k předlednovým metodám, které znemožňují, které narazily na rozhodný odpor většiny našeho lidu, které postavily do nebezpečí vedoucí úlohu strany a socialistické vymoženosti našich pracujících a pomohly vytvořit situaci, ve které se skutečně tají konflikt s použitím síly. Naspak, chceme uhájit a do konce uskutečnit pokrokové ideály ledna, které nás vedou k vytvoření socialistické společnosti skutečně současné, vzkrísené, humánní společnosti, kterou měli na mysli zakladatelé marxismu-leninismu, kterou po vítězství Října začali uskutečňovat.

Zůstaneme věrni a budeme do konce věrni našim pokrokovým národním tradicím, spojeným s 50letým výročím vzniku republiky, s odkazem protifašistického boje, národnostními a demokratickými hodnotami, s tradicí Slovenského národního povstání, Pražského květnového povstání v roce 1945, a s revolučním převratem února roku 1948. "Kupředu, zpátky ní krok!". Budeme strážiti jako oko v hlavě naše bratrské spojenecké vztahy a přátelství se Sovětským svazem, jeho lidem, národy všech zemí socialistické soustavy a se všemi silami míru, demokracie, pokroku a socialismu - tyto hodnoty, které nám poskytují záruku naší samostatnosti, nezávislosti, národní a státní su-

tickými stranami na základě uskutečnění marx-leninismu je nutno jednou pro vždy učinit konec vměšování do vnitřních záležitostí jiných států a stran.

Edlifo SERENI, člen předsednictva Italské KS, ředitel časopisu Critica Marxista.

"Nelze považovat za náhodné, že kolem střetnutí v ČSSR zaujímají nejvýznamnější místo problémy informace - jako problémy metody. I když chápeme termín informace jako výčet nedávých událostí, neunikne nám, že právě kolem něho se od počátku soustředoval spor a diskuse v mezinárodním měřítku. Je skutečně obtížné hovořit o problému informace v souvislosti jakým způsobem oznámil SSSR vstup jednotek. V intervale několika hodin se hovořilo v sovětských zprávách o vojenské pomoci na žádost v e f s i n y, pak na žádost m n o h a a konečně na žádost n e k t o r ý c h v e d o u c í c h č i n t e l ů KSC a státu. Nakonec, jak je známo, ani jediný nepotvrdil nejen v ČS., ale ani v sovětském rozhlase, že o vojenskou pomoc požádal, nebo že jí přijíma post factum."

V dalších odstavcích se Sereni zabývá rozborem těchto tří komuniké a vyvodil, že jejich nedostatky a mezeru hovoří o chybách ve vlastní informovanosti o situaci v ČSSR a zejména pak o stanoviscích v KSC a státu.

"Celý svět věděl od ledna 1968 - uváděl Sereni - co se děje v ČSSR, jenom v SSSR a dalších socialistických zemích masy národa nevěděly vůbec nic o těchto událostech. Neobstojí námitka, že také v kapitalistických zemích jsou informace šířeny z center a částečně omezovaly, překrucovány a deformovány. Platí-li však, že zkreslené informování je existenční podmínkou režimů jak kapitalistických, imperialistických a dalších, pak platí i toto: dnes i pouhé kvalitativní omezení informací vyvolává rozpor s potřebami rozvoje společnosti a výrobních sil do té míry, že oslabuje zevnitř každý režim, který toto omezování praktikuje."

veronity, bez kterých bychom se tvářili v tvář střetli s nebezpečím nového Mnichova, s těmi, kdo jej v roce 1938 vyvolal. Československo se může rozvíjet jen jako socialistická země a jako nedělitelná součást socialistické soustavy; jeho síla a pevnost vytvářejí základ další perspektivy mezinárodního revolučního hnutí; každé oslabení a porušení socialistického tábora by přičinilo revolučnímu pokroku a socialismu ve světě újmu, kterou si lze jen těžko představit.

Obracíme se na vás, vážení občané, v pevném přesvědčení, že společnou činností vytvoříme překážky hrozícímu nebezpečí, že společným úsilím překonáme nynější těžkou situaci a zabezpečíme naši vlasti a našemu i budoucímu pokolení šťastnou přítomnost i budoucnost.

Voláme vás všechny, od šumavských pohraničních hor do Černé nad Tisou, od Krkonoš do břehů Dunaje, abyste pochopili velikost a vážnost těchto dnů, kdy nám jde o všechno, s čím spojujeme pojmy "demokracie" a "socialismus", abyste pochopili svou odpovědnost a zachovali jednotu a vzájemnou důvěru, se kterou musíme nastoupit do těchto a dalších dnů.

Naše hlavní zásady jsou a budou i nadále prozíravost, pořádek, pokrok, pravda a perspektiva socialismu, státní svrchovanost a sjednocená solidarita.

Ať žije a vzkvétá demokratické socialistické Československo!

Skupina členů ÚV KSČ, vlády
a Národního shromáždění,
kteří požádali o pomoc vlády
a komunistické strany
bratrských zemí.

Český překlad z "Pravdy" č. 235
ze dne 22.8.1968.

KOMUNISTICKÁ STRANA FRANCIE
proti každé vojenské intervenci

Paříž 21. srpna 1968

Politbyro KS Francie vyjadřuje překvapení a současně nesouhlas s vojenskou intervencí v Československu. Naše stanovisko je takové, že nevyřešené otázky třeba řešit bratrskými diskusemi při plném respektování suverenity každé země a svobodné rozhodování každé strany. Komunistická strana Francie bojovala vždy v tomto smyslu a dává na vědomí rozhodnutí svého politbyra stejně jako svých členů o tom, že se vyslovuje proti každé vojenské intervenci.

KOMUNISTICKÁ STRANA VELKÉ BRITÁNIE

Politbyro Komunistické strany Velké Británie vyslovilo v prohlášení vydaném ve středu 21. srpna politování nad vstupem jednotek některých zemí Varšavské smlouvy do Československa. Znovu zdůraznilo, že rozpory mezi komunistickými stranami by měly být řešeny cestou diskuse na základě vzájemné důvěry a v případě socialistických zemí při respektování svrchovanosti každé země. Nechtě se v hodnocení vývoje situace v Československu vyskytují mezi socialistickými zeměmi jakékoli rozdíly, vojenská intervence podle našeho názoru je zcela neoprávněná.

"Sociální a politický řád v té či oné zemi se měnil v minulosti a může se změnit i napříště. Jakékoliv zasahování do vnitřních záležitostí, jakékoliv pokusy omezit svrchovanost států -- jak přátel a spojenců, tak kohokoli, jsou nepřijatelné."

Z projevu M.S. Gorbačova
v parlamentním shromáždění
Evropské rady.

OBRODA - Klub za socialistickou přestavbu

Praha 4. 7. 1989

Prohlášení ke kampani proti manifestu Několik vět.

Seznámili jsme se s textem petice Několik vět a porovnali jej s tím, co píše Rudé právo z 30.6.89 v článku Kdo se je vít. Rudé právo o textu, z něhož nepublikovalo ani jedinou autentickou větu, tvrdí, že jde o výzvu ke konfrontaci a výprodeji socialismu, o návrat k neomezenému soukromému podnikání, rozbití jednotných odborů a společenských organizací. Nic z toho, co se uvádí v Rudém právu jsme ve zmíněném textu nenašli.

Stanovisko Rudého práva je součástí představy konzervativní moci o tom, co to jsou společenské změny. Tato představa je však pro demokracii a socialismus větším nebezpečím, než přímý odpor proti nim. Konzervativní skupiny se cítí být ohroženy ve svých mocenských postaveních a privilegiích právě demokratickým vývojem a účastí veřejnosti na reformách. Právě jsou ochotny použít v určitých situacích k potlačení demokratických hnutí i síly. Jsou dokonce schopny takové situace vyvolat a zorganizovat. V prohlášení tiskového mluvčího ministerstva vnitra vidíme v této souvislosti nebezpečný pokus vykonstruovat neexistující spojení mezi demokratickými iniciativami a kriminálními zločiny.

Mnohokrát jsme upozorňovali na to, že naše veřejnost má důvody nedůvěřovat politikům, kteří dlouhá léta zastávají vedoucí funkce ve straně a ve státě. Jsme toho názoru, že naše jvýše potřebné demokratické reformy nemůžeme v naší zemi uskutečnit, pokud budou v čele našeho politického života stát ti, kdo byli hlavními aktéry a asistenty potlačení reformního hnutí z roku 1968. Místo očekávané gласnosti, místo slibovaného nového politického klimatu a veřejného dialogu, jsme soustavně svědky útoků jak na jednotlivé kritické občany, tak nezávislé skupiny, projevující občanskou odpovědná a realistická stanoviska. Mezi takové patří i reakce Rudého práva na petici Několik vět.

Obracíme se na všechny občany a zvláště naléhavě na členy KSČ, aby se dříve, než budou organizováni k najrůznějším projevům nesouhlasu a protestním akcím, opravdu seznámili s textem Několika vět a sami odpovědně posoudili jeho obsah. Je čas, abychom všichni jednali podle svého svědomí a přesvědčení a nepodřizovali se slepě záměrům a cílům, které jsou nám vnucovány shora.

Výkonný výbor socialistického klubu Obroda vyzývá své členy, stejně jako všechny občany, aby se seznámili s textem petice Několik vět a ve veřejnosti podporevali jeho základních sedm požadavků.

NĚKOLIK VĚT

První měsíce roku 1989 znovu a jasně ukázaly, že i když se současné čs. vedení velmi často zaklíná slovy "přestavba" a "demokratizace", ve skutečnosti se dost zoufale vzpírá všemu, co demokracií vytváří nebo co jí alespon vzdáleně připomíná. Politice a iniciativy občanů, které samo neorganizovalo, odmítá jako "nátlakové akce"; odlišné politické názory odsuzuje jako "antisocialistické" a "nepřátelské"; pokojná lidová shromáždění rozhání; do přípravy nových zákonů nedovoluje veřejnosti mluvit.

Tytéž měsíce, však zároveň ukázaly, že občanská veřejnost se vymanuje z letargie a že víc lidí má odvahu veřejně projevit svou touhu po společenských změnách. Pohyb ve společnosti se tak začíná stále povážlivěji srážet s nehybností moci, roste společenské napětí a začíná hrozit nebezpečí otevřené krize.

Takovou krizi si nikdo z nás nepřeje.

Proto vyzýváme vedení naší země, aby pochopilo, že nadešel čas ke skutečným a důkladným systémovým změnám a že tyto změny jsou možné a budou mít úspěch jen tehdy, bude-li jim předcházet vsuktu svobodná a demokratická diskuse.

Prvním krokem k jakýmkoli smysluplným změnám, novou ústavou počínaje a ekonomickou reformou konče, musí být tedy zásadní změna společenského klimatu v naší zemi, do kterého se musí vrátit duch svobody, důvěry, tolerance a plurality. Podle našeho názoru je k tomu třeba:

- 1) Aby byli okamžitě propuštěni všichni političtí vězňové.
- 2) Aby přestala být omezována svoboda shromáždovací.
- 3) Aby přestaly být kriminalizovány a pronásledovány různé nezávislé iniciativy a začly být konečně chápány i vládou jako to, čím v očích veřejnosti už dávno jsou, totiž jako přirozená součást veřejného života a legitimní výraz jeho různotvárnosti. Zároveň by neměly být kladeny překážky vznikání nových občanských hnutí, včetně nezávislých odborů, svazů a spolků.
- 4) Aby byly sdělovací prostředky i veškerá kulturní činnost zbaveny všech forem politické manipulace a předběžné i následné skryté cenzury a otevřeny svobodné výměně názorů a aby byly legalizovány sdělovací prostředky, působící nezávisle na oficiálních strukturách.
- 5) Aby byly respektovány oprávněné požadavky všech věřících občanů.
- 6) Aby byly všechny chystané i uskutečňované projekty, které mají natrvalo změnit životní prostředí v naší zemi a předurčit tak život budoucích generací, neodkladně předloženy k všestrannému posouzení odborníků i veřejnosti.
- 7) Aby byla zahájena svobodná diskuse nejen o padesátých letech, ale i o Pražském jaru, invazi pěti států Varšavské smlouvy a následné "normalizaci". Je smutné, že zatímco v některých zemích, jejichž armády tehdy do čs. vývoje zasáhly, se dnes už o tomto tématu začíná věcně diskutovat, u nás je to stále ještě velké tabu, a to jen proto, aby nemuseli odstoupit ti lidé z politického a státního vedení, kteří jsou odpovědní za dvacetileté upadání všech oblastí společenského života u nás.

Každý kdo souhlasí s tímto stanoviskem, může je podpořit podpisem.

Vládu vyzýváme, aby s ním nenaložila tak, jak je dosud zvyklá s nepohodlnými názory nakládat. Zasadila by tím osudnou ránu nadějším, jimiž jsme vedeni, totiž nadějším na skutečný společenský dialog jako jediné možné východisko ze slepé uličky, v níž se dnes Československo nalézá.

A co dál, pane generální prokurátore?

Snad jste si ani nevšimnul v příloze Práce z 24. 6. 89 článku Hořké sladkosti. Jeho autoři (a díky jim za to) Karel Haiman a Ivana Fričová v něm odhalují čin, který jen díky nebojácnosti ředitele Dětského domova v Nechanicích, Petra Semeráka, nemohl být k další naší ostudě před celým kulturním světem naplněn a při němž mohlo dojít k těžké zdravotní újmě na bezbranných dětech. Pravda, asi na to není čas, je tolik jiných důležitějších akcí.

Ale je třeba říci, oč vlastně jde. Výzkumný ústav pro výživu lidu SAV v Bratislavě koordinuje výzkumný úkol o vlivu cukrovinek na kazivost chrupu dětí. Nositelství úkolu svěřil Výzkumnému ústavu stomatologickému v Praze a ten předal řešení do fakultní nemocnice v Hradci Králové. Potud by se dalo s věcí souhlasit, protože jde o řešení jisté vážného problému. Jenže, pane generální prokurátore, teď se stalo cosi, co už spadá do Vaší kompetence. Výzkum měl být prováděn na dětech v Dětských domovech, tedy v ústavech, jejichž úkolem je starat se o ty děti, které byly soudně svěřeny do zvláštní péče státu. Vybrané děti měly za 100 dnů zkonsumovat cca 7,5 kg čokolády a libovolné množství žvýkaček. Až na pokažené žaludky by to nebylo nic divného. Jenže na těchto dětech měly výzkumnice - lékařky sledovat, jak jim přibývá zkažených zubů a zoubků. Naštěstí ředitel Semerák na tuto skutečnost upozornil krajského hygienika v Hradci Králové, který okamžitě vydal pokyn OHES k zastavení celé akce. Takže zachránil dětem žaludek i zuby a "výzkumníkům" zůstaly na krku centy čokolády, které jistě stály nemálo. O to však nejde, u nás se rozhází nešetrností a zmatkováním daleko víc poplatnických peněz.

Jde mi, vážený pane generální prokurátore, o daleko víc:

1. Kdo navrhl, aby k tomu pokusu byly určeny děti z Dětských domovů?
2. Kdo k tomu vydal souhlas a s jakým zdůvodněním?
3. Jakým způsobem hodlá generální prokuratura zabránit, aby do budoucna se tak bezohledný a všem mravním normám odporující čin nemohl opakovat třeba v Domovech důchodců nebo v jiných ústavech.

Budu Vám osobně velmi vděčen, když na tento článek odpovíte v listu Práce.

Valtr Urbánek

P.S. Pokud jde o lékařky a lékaře výzkumníky (v citovaném článku Práce jsou jejich jména), pak osobně ponechávám řešení celé záležitosti jejich nejen lékařské, ale především lidské etice.

